

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Παρασκευή 25/11/2005

17.00–19.00

Σεξουαλικότητα και μορφές σεξουαλικής κακοποίησης

Ιατρικοποίηση της σεξουαλικής συμπεριφοράς

Βαϊδάκης Νίκος

Καθηγητής Ψυχιατρικής, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, vaidanik@med.uoa.gr

Σε όλες τις κοινωνίες αναπτύσσονται μηχανισμοί για τη ρύθμιση των διαφορετικών αναγκών που εκφράζονται σε ατομικό επίπεδο. Τέτοιοι μηχανισμοί είναι τα ήθη και έθιμα και όχι μόνο. Έτσι, για παράδειγμα, η κοινωνία θεσπίζει τελετουργίες πένθους για να διευκολύνει την εκτόνωση της θλίψης, είτε τελετουργίες χαράς π.χ. σε γάμους, βαφτίσεις κ.λπ. για τις ευχάριστες επίσης εκδηλώσεις. Παρόμοια, θεσπίζει κανόνες για τη ρύθμιση της επιθετικότητας και της σεξουαλικότητας. Σε αυτούς τους μηχανισμούς, η θρησκεία συμπληρώνει με δικούς της κανόνες και τελετουργίες τη ρύθμιση της επιθετικότητας («ου φρονεύσεις») και της σεξουαλικότητας («ου μοιχεύσεις»). Μέσα από αυτές τις ρυθμίσεις η κοινωνία έλεγχε τις συμπεριφορές των μελών της με τιμωρίες όπως για παράδειγμα στον βιασμό (νόμοι Χαμουραμπί, νόμοι Γόρτυνας, αλλά και σύγχρονοι νόμοι), είτε από την πλευρά της θρησκείας ορίζοντας μερικές συμπεριφορές ως αμαρτία.

Η ιατρική επίσημα, επί μακρόν, δεν είχε ασχοληθεί με τη σεξουαλική λειτουργία γιατί μέχρι σήμερα δεν έχει αναφερθεί νόσημα που να συνδέεται αιτιοπαθογενετικά με τη μη τέλεση της σεξουαλικής πράξης.

Στις αρχές του 18ου αιώνα ο διάσημος, την εποχή του, Σουηδός γιατρός Tissot δημοσίευσε μια μονογραφία με τίτλο "aunanism" από όπου καθιερώθηκε και ο όρος αυνανισμός. Στο πόνημα αυτό ο Tissot ανέφερε ότι ο αυνανισμός εκτός του ότι ήταν αμαρτία, επιπλέον προκαλούσε θάμβος της όρασης, τρεμούλες στα χέρια, δυσκολίες συγκέντρωσης κ.ά., με άλλα λόγια ήταν επιβλαβής στην υγεία. Λόγω του επιστημονικού κύρους που απολάμβανε ο Tissot, οι απόψεις του γρήγορα έκαναν τον γύρω της Ευρώπης και αναστάτωσαν τους γονείς και όχι μόνο. Μερικοί γιατροί της εποχής στην προσπάθειά τους να διασταυρώσουν τις απόψεις του Tissot μελέτησαν το φαινόμενο του αυνανισμού στα άσυλα, οπότε απέδωσαν την ασθένεια των νοσηλευομένων στα ιδρύματα αυτά, στον αυνανισμό. Όπως γίνεται φανερό είχε πια πυροδοτηθεί το επιστημονικό ενδιαφέρον όχι μόνο για τον αυνανισμό αλλά για ολόκληρη τη σεξουαλική λειτουργία η οποία άρχισε να γίνεται αντικείμενο ιατρικών μελετών. Γι' αυτό ο επόμενος 19ος αιώνας ανέδειξε μια γενιά σεξολόγων οι οποίοι προσπάθησαν να κατατάξουν, να ορίσουν, να ερμηνεύσουν διάφορες εκδηλώσεις της σεξουαλικής ζωής. Σε αυτή την περίοδο δημιουργήθηκαν όροι όπως ουραμιστές, ομοφυλοφιλία, ονοματίστηκαν «διαστροφές», δημιουργήθηκαν διαγνωστικές κατηγορίες όπως ομοφυλοφιλία, ετεροφυλοφιλία, υστερία, νυμφομανία και ένα πλήθος περιέργες «διαστροφές» (παραφιλίες). Αυτές οι ετικέτες χρησιμοποιήθηκαν να ορίσουν τι ήταν «φυσιολογικό» και τι όχι, διακρίνοντας τους «διστραμμένους» από τους «αποδεκτούς» δηλαδή τους ετεροφυλόφιλους, αναπαραγωγικούς, και μονογαμικούς.

Στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα κυριαρχούν οι απόψεις του Havelock Ellis (1859–1939), με το βιβλίο του *Study in the Psychology of Sex*, ο van de Velte (1873–1937) με το

βιβλίο του «ο τέλειος γάμος» και φυσικά ο Freud. Ακολουθεί ο Alfred Kinsey (1894–1956) ζωολόγος, που άρχισε να δουλεύει στο Ινστιτούτο Σεξουαλικών Ερευνών στην Ινδιάννα από το 1938. Με τα βιβλία του “Sexual behaviour in the human male” (1948) και “Sexual behaviour in the human female” (1953) οι Kinsey et al, μελέτησαν συστηματικά την ανθρώπινη σεξουαλική συμπεριφορά. Από τις μελέτες αυτές φάνηκε η ανάγκη για ενημέρωση και αντιμετώπιση των σεξουαλικών προβλημάτων.

Ωστόσο, μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα ο αριθμός των γιατρών που έγραφαν για τη σεξουαλική λειτουργία ήταν μικρός. Το γεγονός ότι λίγοι γιατροί ασχολήθηκαν με την σεξουαλική συμπεριφορά δεν σημαίνει ότι δεν συνέβαινε ιατρικοποίηση. Αν η ιατρικοποίηση ειδωθεί σαν μια κοινωνική διαδικασία που δεν απαιτεί την ενεργό συμμετοχή των γιατρών αλλά η ιατρική επιστήμη επικαλείται να υποστηρίξει συγκεκριμένες ιδεολογικές απόψεις, τότε η ιατρικοποίηση λαμβάνει χώρα ανεξάρτητα από τον αριθμό των γιατρών που συμμετέχουν. Στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα παρουσιάστηκαν μεγάλες αλλαγές στις σεξουαλικές πεποιθήσεις και τα ήθη. Δεν θεωρείται πια το σεξ που δεν αποβλέπει στην αναπαραγωγή ως αμαρτία. Οι ιατρικές υπηρεσίες μάλλον ενθαρρύνουν την τάση η σεξουαλική λειτουργία να γίνει αποδεκτή όχι μόνο για την αναπαραγωγή αλλά και ως μέρος της υγιεινής αλληλεπίδρασης των ατόμων και της σχέσης τους.

Αυτό αντανακλάται και στο τελευταίο ορισμό της ΠΟΥ για την σεξουαλική υγεία που αναφέρει τα εξής: «Η σεξουαλική υγεία είναι μια κατάσταση σωματικής, συναισθηματικής, πνευματικής και κοινωνικής ευεξίας (well-being) που συνδέεται με τη σεξουαλικότητα, δεν είναι απλά η απουσία νόσου, δυσλειτουργίας ή αναπηρίας. Η σεξουαλική υγεία απαιτεί μια θετική και με σεβασμό προσέγγιση της σεξουαλικότητας και των σεξουαλικών σχέσεων καθώς επίσης τη δυνατότητα να έχει κανείς απολαυστικές και ασφαλείς σεξουαλικές εμπειρίες, ελεύθερες από εξαναγκασμό, διακρίσεις ή βία. Για να αποκτηθεί και να διατηρηθεί η σεξουαλική υγεία θα πρέπει να γίνονται σεβαστά και να προστατεύονται τα σεξουαλικά δικαιώματα όλων των ανθρώπων».

Σεξουαλική κακοποίηση γυναικών- Δυσκολίες στην καταγραφή έκτασης του φαινομένου

Μαυράκη Μ,¹ Καμπιρέλλη Μ,² Φραγκιαδάκη Μ,² Μαγκίπα Α,¹ Μαρκοδημητράκη Ε¹, Σταγάκη Φ,² Παχιαδάκη Μ,¹ Πομποδάκη Π.¹

¹ Ξενώνας Κακοποιημένης Γυναίκας και Παιδιού Κρήτης

² Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας

frossomark@hotmail.com

Εισαγωγή: Η σεξουαλική βία είναι η πιο άγνωστη και σιωπηρή μορφή βίας. Αν και φαίνεται ότι είναι κι αυτή πλατιά διαδεδομένη τα θύματα σπανίως μιλούν γι’ αυτήν.

Σκοπός: Πρόταση δημιουργίας και ανάπτυξης ολοκληρωμένου Κέντρου Υποδοχής που να απευθύνεται σε όλα τα μέλη της οικογένειας καθώς επίσης η συλλογή, μελέτη επεξεργασία, ανάλυση και αξιολόγηση ερωτημάτων σχετικών με τις ανάγκες στην πόλη του Ηρακλείου. Μέσα από τη διερεύνηση επιδιώκεται η διαπίστωση αν οι ανάγκες για ενημέρωση, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη αφορούν μόνο τη γυναίκα ή και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας.

Δείγμα-Μέθοδος: Χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο στους υπεύθυνους 27 φορέων του Ηρακλείου (5 ΚΑΠΗ, 1 γηροκομείο, 2 Νοσοκομεία, Εισαγγελία-Δικαστήρια, Δικαστήριο Ανηλίκων, 2 Αστυνομικά Τμήματα, Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, Στέγη Ανηλίκων, Σπίτι Φίλων του Παιδιού, ΙΚΑ, ΚΕΘΕΑ, Ανώνυμοι Αλκοολικοί, Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής, Ιατροδικαστική Υπηρεσία, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Ηρακλείου (ΠαΓΝΗ), ΝΕΛΕ, Κέντρο Αλλοδαπών, Κοινωνική Υπηρεσία Ψυχιατρικού Τμήματος ΠαΓΝΗ, ΚΕΘΙ, 2ο Ειδικό Σχολείο, Ξενώνας για γυναίκες θύματα βίας).

Αποτελέσματα: Για τη σεξουαλική κακοποίηση αναφέρθηκαν ελάχιστες περιπτώσεις κακοποιημένων γυναικών και παιδιών.

Συμπεράσματα: Από τη διερεύνηση αποδεικνύεται ότι το πρόβλημα είναι μεγάλο, διαχρονικά αυξανόμενο και αφορά άτομα και των δύο φύλων, κάθε ηλικίας και απ' όλα τα μορφωτικά επίπεδα. Οι υπηρεσίες που ήδη υπάρχουν στο Ηράκλειο είναι ελάχιστες και ελλιπείς ως προς την προσφορά τους και καλύπτουν ένα πολύ μικρό μέρος των αναγκών που εκδηλώνονται.

Η ευθύνη της Πολιτείας για συγκεκριμένες περιπτώσεις (σεξουαλικής) κακοποίησης ανηλίκων Η Καναδική δικαστική πρακτική

Μαγγανάς Αντώνης

Καθηγητής, Τομέας Εγκληματολογίας Παντείου Πανεπιστημίου, amaganas@panteion.gr

Δεδομένου ότι όλο και περισσότερα παιδιά διαβιούν έξω από τα πλαίσια της φυσικής τους οικογένειας λόγω θανάτου ή αδυναμίας των γονέων να μεριμνήσουν γι' αυτά, η Πολιτεία έχει την υποχρέωση να τα τοποθετήσει σε ανάδοχες οικογένειες ή να τα αναθέσει σε παιδικούς σταθμούς, ειδικά σχολεία, κατασκηνώσεις, γυμναστήρια ή άλλες παρεμφερείς οργανώσεις.

Υπάρχει άραγε ευθύνη της Πολιτείας σε περίπτωση που τα παιδιά κακοποιηθούν σ' έναν από τους παραπάνω χώρους. Δύο πρόσφατες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά αναγνώρισαν την υπευθυνότητα της Πολιτείας και το δικαίωμα του θύματος για αποζημίωση.

Συμπτώματα μετα-τραυματικής διαταραχής σε θύματα Trafficking (Παράνομη Διακίνηση και Εμπορία Ανθρώπων)

Αντωνοπούλου Χριστίνα, PhD

Επικ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, cantonop@cc.uoa.gr

Πρόσφατες έρευνες που έχουν δημοσιευτεί και μελετούν διαφορετικούς πληθυσμούς, οι οποίοι έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες, διαφωτίζουν την πορεία του Συνδρόμου

Μετατραυματικού Στρες (Post Traumatic Stress Disorder, PTSD). Είναι σημαντικό να κατανοηθούν οι διαφορές στη συμπτωματολογία του PTSD μεταξύ διαφόρων πληθυσμών υψηλού κινδύνου, ώστε να μην καταλήγουμε σε λάθος διαγνώσεις και οι θεραπευτικές παρεμβάσεις να είναι ειδικά προσαρμοσμένες για κάθε ομάδα. Σκοπός αυτής της έρευνας είναι να εξετάσει τα συμπτώματα του PTSD σε θύματα trafficking, μια κατηγορία ατόμων που ελάχιστα έχει μελετηθεί για να αποδείξει πώς αυτά τα συμπτώματα διαφέρουν από εκείνα άλλων θυμάτων κακοποίησης και του γενικού γυναικείου ελληνικού πληθυσμού.

Πενήντα δύο γυναίκες, ηλικίας 17 ως 65, συμπλήρωσαν το Trauma Syndrome Inventory (TSI), 26 από το γενικό πληθυσμό και 26 από ξενώνα κακοποιημένων γυναικών. Από τις 26 γυναίκες του ξενώνα, οι 11 είναι θύματα trafficking. Οι 26 συμμετέχουσες από τον ξενώνα επίσης συμπλήρωσαν το Brief Betrayal Trauma Survey (BBTS). Η μονόδρομη ανάλυση διασποράς υπολογίστηκε για να δείξει αν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη συμπτωματολογία μεταξύ του γενικού γυναικείου πληθυσμού, των γυναικών στον ξενώνα και των θυμάτων trafficking.

Σημαντικές διαφορές βρέθηκαν μεταξύ της ομάδας γενικού πληθυσμού, των κακοποιημένων γυναικών και των θυμάτων trafficking στα TSI και BBTS. Τα αποτελέσματα των κακοποιημένων γυναικών στο TSI ήταν σημαντικά υψηλότερη από τα αποτελέσματα των μη-κακοποιημένων. Όμως τα θύματα trafficking παρουσίασαν διαφορετικά συμπτώματα τραύματος από τις υπόλοιπες ομάδες. Τα θύματα trafficking, επίσης, απάντησαν διαφορετικά στο BBTS από ότι οι άλλες ομάδες κακοποιημένων γυναικών.

Σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο για το PTSD (2000), τα άτομα που έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να παρουσιάσουν PTSD είναι εκείνα που βιώνουν μεγαλύτερη ένταση άγχους, έλλειψη ελέγχου, και σεξουαλική κακοποίηση. Αυτές οι βιωματικές εμπειρίες υπάρχουν στην πραγματικότητα του trafficking. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας διαπιστώνουν στο ότι τα θύματα trafficking είναι μια ομάδα κακοποιημένων γυναικών με μεγαλύτερο κίνδυνο να παρουσιάσουν PTSD. Όχι μόνο απαντούν στα κριτήρια του DSM-IV-TR για PTSD, αλλά παρουσιάζουν επιπρόσθετη ψυχοπαθολογία. Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε τη συμπτωματολογία του PTSD στις διάφορες ομάδες του πληθυσμού για μπορούμε με επιτυχία να εφαρμόσουμε θεραπευτικές πρακτικές που θα ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ευαίσθητες ομάδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th ed. Washington DC, 2000
- Fairbank JA, Brown TA. Current behavioral approaches to the treatment of posttraumatic stress disorder. *The Behavior Therapist* 1987, 3:57–64
- Shalev AV, Peri T, Canetti L, Schreiber S. Predictors of posttraumatic stress disorder in injured trauma survivors: A prospective study. *American Journal of Psychiatry* 1996, 153:219–225
- van der Kolk BA, Dreyfus D, Michaels M, Shera D, Berkowitz R et al. Fluoxetine in posttraumatic stress disorder. *Journal of Clinical Psychiatry* 1994, 15:517–523

17.00–19.00

Σεξουαλική παρενόχληση και νομικά θέματα

Σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο υγείας

Παπαδόδημα ΣΑ, Σακελλιάδης ΜΙ, Σπηλιοπούλου ΧΑ

*Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Ιατρική Σχολή,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, strapd@med.uoa.gr*

Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο Υγείας μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές, όπως σχόλια, επίμονη ενασχόληση, εξαναγκασμός ή δελεασμός και, σε ακραίες περιπτώσεις, απόπειρα σεξουαλικής επίθεσης. Η σεξουαλική παρενόχληση, εξ ορισμού, γίνεται από εκείνον που έχει τη θέση ισχύος προς τον πιο αδύναμο. Ωστόσο, συχνά οι ρόλοι αντιστρέφονται και ο φαινομενικά ευάλωτος είναι εκείνος που ασκεί την παρενόχληση, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει κατά την σεξουαλική παρενόχληση του ιατρού (συνήθως γυναίκας) από τον ασθενή (συνήθως άνδρα). Διάφοροι λόγοι μπορεί να οδηγήσουν σε αυτήν τη συμπεριφορά μεταξύ των οποίων είναι η αίσθηση ισχύος που προσδίδει το φύλο, η ανάγκη υποβίβασης του ιατρού, οι ιδιαιτερότητες που υφίστανται στη σχέση ιατρού ασθενούς. Ο/η ιατρός που βιώνει μια επίμονη σεξουαλική παρενόχληση συνήθως αισθάνεται οργή, αγανάκτηση και ενίοτε και ενοχές σχετικά με τη συμπεριφορά του. Αναγκάζεται να τροποποιήσει τη συμπεριφορά του τόσο στον επαγγελματική, όσο και στην προσωπική του ζωή. Η σεξουαλική παρενόχληση ασθενούς από ιατρό είναι σαφώς πιο επιληψιμη, μπορεί να έχει σοβαρότατες συνέπειες στη σωματική και ψυχική υγεία του ασθενούς και έχει αποτελέσει πολύ συχνότερα θέμα συζήτησης. Η τρέχουσα κατάσταση στον Ελλαδικό χώρο, καθώς και οι σχετικές ρυθμίσεις και πιθανές κυρώσεις συζητούνται.

Η συμβολή ενός Ιατροπαιδαγωγικού Τμήματος στην πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης

Ελευθεριάδου Μαρία

*Παιδοψυχίατρος, Επιμ. Α' ΕΣΥ, Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Τμήματος ΚΨΥ
Κατερίνης, m_elefth@otenet.gr*

Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζονται οι δραστηριότητες του Ιατροπαιδαγωγικού Τμήματος του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Κατερίνης τα πέντε πρώτα χρόνια της λειτουργίας του, που είχαν ως στόχο την ενημέρωση και την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης παιδιών και εφήβων.

Συγκεκριμένα, μετά από τη μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας, προσπαθήσαμε να συνεισφέρουμε στη βελτίωση της ενημέρωσης γονέων και εκπαιδευτικών για το θέμα αυτό, ενώ ταυτόχρονα διοργανώσαμε ομάδες για τους γονείς των παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας.

Παράλληλα, στο πλαίσιο του προγράμματος Αγωγής Υγείας στο Γυμνάσιο αναλάβαμε για δύο συνεχείς σχολικές χρονιές τη λειτουργία ομάδων εφήβων, όπου οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να «επεξεργαστούν» τις συνηθισμένες ανησυχίες της ηλικίας τους με ειδικούς της ψυχικής υγείας.

Διαπιστώνοντας ότι, για την πρόληψη των σεξουαλικών αδικημάτων σε βάρος παιδιών και εφήβων θα πρέπει να συνεργαστούμε με άλλους ειδικούς από διάφορους Φορείς και Υπηρεσίες, εντάξαμε στο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Κέντρου Ψυχικής Υγείας μια ενότητα σχετική με «Ψυχοκοινωνικά Θέματα», προσκαλώντας τους συναδέλφους να συμμετέχουν, ώστε να ξεκινήσει ένας διάλογος μεταξύ μας.

Όσον αφορά την ευαισθητοποίηση του κοινού της περιοχής μας συμβάλλαμε στον τομέα αυτό, τόσο με τη συμμετοχή μας στη διοργάνωση μιας ημερίδας με θέμα «Η βία μέσα και έξω από την οικογένεια», όσο και με τις εκδόσεις του Τμήματός μας που περιλαμβάνουν το περιοδικό «Προσέγγιση» και διάφορα μικρά βιβλία, που διανέμονται δωρεάν.

Τέλος, παρουσιάζεται η παρέμβαση, η συμβουλευτική και η διασυνδετική εργασία σε δύο περιπτώσεις σεξουαλικής επίθεσης σε ανήλικους, που ζήτησαν βοήθεια από το Τμήμα μας.

Το αίτημα της υγιούς σεξουαλικότητας ως αίτημα συνοδικής αλλαγής της κοινωνίας

Ριζάβα Φωτεινή

*Δικηγόρος, Υπ. Διδάκτωρ Εγκληματολογίας στον Τομέα Ποινικών
και Εγκληματολογικών Επιστημών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης
fotinirizava@yahoo.gr*

Καθημερινά ερχόμαστε σε επαφή με ειδήσεις που αφορούν την έκφραση μιας παρεκκλίνουσας ή και παραβατικής σεξουαλικότητας. Από τη μια η σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων, από την άλλη η βία και η σεξουαλική εκμετάλλευση εναντίον γυναικών εντός και εκτός οικογενειακής εστίας, αλλά και όλο και πιο συχνά η εμπορευματοποίηση των ανδρών. Εκ πρώτης όψεως τα επίπεδα προσβολής και η κοινωνικοηθική απαξία των διαφορετικών αυτών μορφών προσβολής της ατομικής αξιοπρέπειας και της γενετήσιας ελευθερίας διαφέρουν πολύ και αντίστοιχα διαφέρουν και τα αιτήματα για σκλήρυνση της καταστολής κατά της μιας ή της άλλης μορφής προσβολής.

Όταν, όμως, το αίτημα αφορά την ανάπτυξη μιας υγιούς συνολικά σεξουαλικότητας, η αναζήτηση μετατίθεται από το χώρο και τη σκοπιμότητα της ποινικής καταστολής στη διερεύνηση των κοινών σημείων που μπορεί να διέπουν όλες αυτές τις διαφορετικές ανθρώπινες συμπεριφορές, έτσι ώστε να καταστεί δυνατό να προταθεί μια συνολική λύση.

Κάνουμε λοιπόν, ως υπόθεση εργασίας, τη σκέψη ότι ο συγκεκριμένος κάθε φορά, ιστορικά καθορισμένος τρόπος παραγωγής και οι οικονομικές σχέσεις που αναπτύσσονται στο έδαφός του καθορίζουν και τη μορφή, καθώς και τον τρόπο που θα αναπτυχθούν και θα εκφραστούν οι ανθρώπινες σχέσεις. Η δε σεξουαλική έκφραση, αποτελώντας απλά και μόνο ένα μέρος των ανθρωπίνων σχέσεων, επηρεάζεται άμεσα και σε σχεδόν δεσμευτικό βαθμό από το συγκεκριμένο τρόπο παραγωγής και τις οικονομικές σχέ-

σεις που τον εκφράζουν. Η έλλειψη παιδείας, η κακή οικονομική κατάσταση, οι άθλιες συνθήκες στέγασης, η κοινωνική περιθωριοποίηση, η ανεργία, τα αρνητικά γονεϊκά πρότυπα, ο αλκοολισμός και τα ναρκωτικά, που αναφέρονται πολύ συχνά ως αιτίες της βίαιης συμπεριφοράς, αλλά και των σεξουαλικών παρεκκλίσεων, έχουν, κατά κύριο λόγο, πολιτική και οικονομική αιτιολογία και οποιαδήποτε προσπάθεια ανάπτυξης μιας θετικής πρότασης οφείλει να λαμβάνει αυτή την πραγματικότητα υπόψη.

Η μελέτη της ποινικής καταστολής συγκεκριμένων συμπεριφορών, δεν αποτελεί ασφαλή τρόπο διερεύνησης της ουσίας της ανθρώπινης σεξουαλικότητας και των παρεκκλίσεων της και μπορεί να βοηθήσει μόνο στο επίπεδο της σκιαγράφησης των περιήθικης απόψεων μιας συγκεκριμένης κοινωνίας.

Το παιδί ως μάρτυρας σεξουαλικής κακοποίησης: Η ακροαματική διαδικασία και ο κίνδυνος δευτερογενούς θυματοποίησης

Θεμελή Όλγα

Δρ Εγκληματολογίας, themeli@synigoros.gr

Η κατάθεση σε μια αίθουσα δικαστηρίου προκαλεί ιδιαίτερο άγχος στους μάρτυρες. Όταν πρόκειται δε για μαρτυρική κατάθεση παιδιών, ο εν λόγω χώρος ο οποίος είναι εξ ορισμού μη φιλικός προς αυτά, αποτελεί πηγή δημιουργίας ποικίλων και αρνητικά φορτισμένων συναισθημάτων μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη θέση κατέχει ο φόβος.

Τα παιδιά μάρτυρες αντιμετωπίζονται συχνά σε σχέση με τους ενήλικες μάρτυρες με μεγαλύτερη δυσπιστία καθώς σύμφωνα με τις παραδοσιακές αντιλήψεις, δεν έχουν την ίδια παρατηρητική και μνημονική ικανότητα, είναι πιο ευάλωτα στις καθοδηγητικές ερωτήσεις και παρουσιάζουν δυσκολίες τόσο στο να διακρίνουν την πραγματικότητα από τη φαντασία όσο και την αλήθεια από το ψέμα.

Στην περίπτωση δε παιδιών-θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης τα «δεινά» που συνεπάγεται η συμμετοχή τους στην ακροαματική διαδικασία, οδηγούν τις περισσότερες φορές σε μια δευτερογενή θυματοποίησή τους. Σε πολλές χώρες η κατάθεση μέσω κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης σε διπλανό της δικαστικής αίθουσας χώρο («ζωντανή σύνδεση»), στόχο έχει τη μείωση του υπέρμετρου άγχους –που όχι σπάνια οδηγεί σε ψευδείς καταθέσεις– αλλά και την προστασία των εν λόγω παιδιών από ενδεχόμενο τραύμα που μπορεί να προκαλέσει η κατά μέτωπο αντιμετώπιση του δράστη.

Ωστόσο η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για την κατάλληλη προετοιμασία του ανηλίκου, η συχνή χρήση δυσκολονόητης γλώσσας στην οποία του απευθύνεται ο λόγος, η υποβολή καθοδηγητικών ερωτήσεων, η υιοθέτηση επικριτικής στάσης στα όσα καταθέτει, η άσκηση πίεσης και η υιοθέτηση τεχνασμάτων για την παραφθορά της μνήμης του, οδηγούν στη μεγιστοποίηση του τραύματος που προκαλεί στο παιδί η όλη διαδικασία. Σε διεθνές επίπεδο τονίζεται η αναγκαιότητα επίσπευσης της εκδίκασης των υποθέσεων όπου καταθέτουν τα παιδιά ως μάρτυρες, η ειδική εκπαίδευση των δικαστικών και ανακριτικών υπαλλήλων και η παροχή ψυχολογικής τους στήριξης. Η λήψη των παραπάνω μέτρων αποτελεί υποχρέωση κάθε ευνομούμενης πολιτείας για ορθή απονομή της δικαιοσύνης και προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού.

Παιδοφιλία και Διαδίκτυο: Ένας σύγχρονος κίνδυνος. Ψυχοθεραπευτική αντιμετώπιση και η συνεισφορά της γνωσιακής – συμπεριφοριστικής Θεραπείας στις παρεμβάσεις που αφορούν παιδόφιλους χρήστες του Internet.

Ευθυμίου Κ., Θελερίτης Κ., Κακάκη Μ.

*Ινστιτούτο Έρευνας Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα,
Κέντρο Παιδικής Ψυχικής Υγείας-ΙΚΑ, Αθήνα
kefthim@psych.uoa.gr*

Παρ' ότι το Διαδίκτυο μπορεί να αποτελέσει θαυμάσια λύση για την εκπαίδευση και ψυχαγωγία των νέων ανθρώπων, μπορεί να αποβεί πολύ επικίνδυνο για τη σωματική και συναισθηματική τους υγεία, καθώς είναι πιθανοί στόχοι ανεπιθύμητων σεξουαλικών προσκλήσεων. Οι παιδόφιλοι χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για να διακινήσουν παιδική πορνογραφία, για να εντοπίσουν παιδιά με σκοπό να τα κακοποιήσουν, για να εμπλακούν σε ακατάλληλη σεξουαλική επικοινωνία με νέους ανθρώπους και για να επικοινωνήσουν με άλλους παιδόφιλους. Οι επαγγελματίες που ασχολούνται με την ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων θα πρέπει να είναι πάντα προετοιμασμένοι να ελαχιστοποιήσουν τις βλάβες που ακολουθούν αυτό το είδος των διαδικτυακών σεξουαλικών προσκλήσεων.

Ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις γνωσιακού-συμπεριφοριστικού τύπου θεωρούν πως ο παραβάτης έχει πεποιθήσεις, συμπεριφορές και προσδοκίες που διαμόρφωσαν την σεξουαλική παραβατική συμπεριφορά του, και πως η σεξουαλική συμπεριφορά δεν είναι εύκολα προσαρμόσιμη, περιλαμβάνει λάθη στην σκέψη, σεξουαλική απόκλιση, γνωσιακές στρεβλώσεις, διαπροσωπικές και κοινωνικές συμπεριφορές. Ψυχοεκπαιδευτικά εργαλεία/ εφαρμογές διδάσκονται από τον θεραπευτή που συχνά χρησιμοποιεί αρκήσεις και εργασίες για το σπίτι. Αυτές οι εφαρμογές είναι διδακτικές εμπειρίες στις οποίες διατίθενται πληροφορίες για την σεξουαλικότητα, την σεξουαλική παρεκτροπή, τις γνωσιακές στρεβλώσεις, και τις διαπροσωπικές και κοινωνικές συμπεριφορές, καθώς και στρατηγικές για την αντιμετώπιση των επιθετικών και σεξουαλικών ενστίκτων, καθώς και την διαχείριση του θυμού (Becker and Hunter, 1997; Green, 1988; Eldridge and Wyre, 1998). Θα συζητηθεί η συνεισφορά της γνωσιακής – συμπεριφοριστικής Θεραπείας στις παρεμβάσεις που αφορούν παιδόφιλους χρήστες του Internet.

Σάββατο 26/11/05

10.00-12.00 **Όταν το τραύμα ξεκινά νωρίς: Παιδική Σεξουαλική κακοποίηση**

Σεξουαλική κακοποίηση εφήβων

Τσίτουρα Στέλλα

Παιδίατρος-Ιατρός Κοινωνικής Ιατρικής Διευθύντρια Τμήματος Κοινωνικής Ιατρικής, Νοσοκομείο παιδών «Παν. & Αγλαΐα Κυριακού», Socmed@otenet.gr

Οι μελέτες έχουν δείξει ότι δεν είναι ασυνήθιστη η σεξουαλική κακοποίηση των εφήβων. Ο επιπολασμός είναι δυσκολότερο να καθοριστεί διότι:

- Οι καταγγελίες είναι σπανιότερες, ειδικά όταν η παραβίαση αφορά αγόρια, λόγω κοινωνικής προκατάληψης.
- Υπάρχει σύγχυση ως προς τους ορισμούς, βιασμός συχνά θεωρείται σαν μια βίαιη επίθεση από κάποιον ξένο, έτσι αυτό που αποτελεί βιασμό σε ραντεβού η από γνωστό μπορεί να θεωρείται από τον έφηβο ότι είναι φυσιολογικό μέρος μιας οικίας σχέσης.
- Σε ορισμένους πληθυσμούς υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα ιστορικού σεξουαλικής παραβίασης, ειδικά στις έφηβες σε εγκυμοσύνη και στις έφηβες μητέρες.
- Σε αυτήν την ηλικία αρχίζει σεξουαλικός πειραματισμός με συντρόφους του ίδιου και/ή του αντίθετου φύλου. Όταν συνδυαστεί με την επίδραση της ομάδας συνομηλίκων και την επικίνδυνη συμπεριφορά, όπως χρήση ουσιών και αλκοόλ, η πιθανότητα σεξουαλικής παραβίασης αυξάνεται σημαντικά.
- Μερικοί έφηβοι θεωρούν ότι οι εμπειρίες παραβίασης είναι μέρος της σεξουαλικής εμπειρίας και για αυτό το λόγο υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να ξαναθυματοποιηθούν.

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις σε περίπτωση σεξουαλικής παραβίασης και ιδιαίτερα βιασμού μπορεί να είναι ανασφάλεια, αυτοκατηγορία, ντροπή, διαταραχές στην όρεξη (ανορεξία, βουλιμία), συμπεριφορές acting out (φυγές, διακοπή σχολείου, αλλαγές συντρόφων, κατάχρηση ουσιών), κατάθλιψη, πολλαπλές φοβίες κ.λπ.

Δεν αποκλείεται σε αυτήν την ηλικία η εγκυμοσύνη και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα σαν επακόλουθα βιασμού.

Οι έφηβοι στην περίπτωση σεξουαλικής παραβίασης χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση από εκπαιδευμένους ανθρώπους γνώστες της εφηβικής αναπτυξιακής φάσης και ψυχολογίας.

Θα συζητηθούν στρατηγικές πρόληψης σεξουαλικής παραβίασης στην εφηβική ηλικία.

Συζήτηση με κακοποιημένους γονείς σε θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών

Δροσινού Μαρία

Διδάκτωρ Ψυχολογίας, Πάρεδρος Ειδικής Αγωγής Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
mdros@pi-schools.gr

Η εργασία μελετά θέματα σχετικά με την σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών, στα πλαίσια της πρόληψης της σεξουαλικής κακοποίησης. Ειδικότερα η έρευνα σκοπεύει να καταγράψει τις απόψεις, στάσεις και αντιλήψεις των γονέων γύρω από τις βιωμένες καθημερινές εμπειρίες των παιδιών και των γονέων μέσα από τις οποίες αναδύονται οι μαθησιακές δυσκολίες και καλυμμένα αποσιωπούνται στοιχεία ενδοοικογενειακής βίας. Το δείγμα αποτελείται από (N=50) γονείς ηλικίας 23–44 χρόνων με μέσο όρο ηλικίας 33,5 χρόνια και (N=50) παιδιά ηλικίας 4,6–14 χρόνων με μέσο όρο ηλικίας 9,5 χρόνια. Στη μεθοδολογία χρησιμοποιούνται για τα παιδιά τα έντυπα καθημερινής καταγραφής που συμπληρώνονται από το δάσκαλο σε επίπεδο διδακτικής παρέμβασης ειδικής αγωγής τα οποία περιλαμβάνουν βιωμένο οπτικό και ηχητικό υλικό από την καθημερινότητα και τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Στο επίπεδο των γονέων χρησιμοποιήθηκε το έντυπο καταγραφής της συνεργασίας με το γονέα, το οποίο εμπεριέχεται στα βιβλιοτετράδια του μαθητή και συμπληρώνεται κάθε φορά που ο γονέας με αίτημα τις μαθησιακές δυσκολίες συναντά το δάσκαλο σε ατομικές εβδομαδιαίες συνεδρίες, μέσα στα σχολεία που λειτουργούν ειδικές τάξεις ή στα ειδικά σχολεία. Στα αποτελέσματα καταγράφηκαν ότι: α) οι μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών στο βαθύ περιεχόμενο τους ακουμπούν σε ενδοοικογενειακές συγκρούσεις με φόντο προβλήματα στη σεξουαλική συμπεριφορά των γονέων, β) οι περισσότερες μητέρες βιώνουν αρνητικά συναισθήματα από τους συζύγους γενικά γύρω από τα σεξουαλικά καθήκοντα και αυτό για κάποιες έχει διατυπωθεί ως ελατήριο απομάκρυνσης από τη σεξουαλική σχέση ακόμη και κάτω από την ίδια στέγη, γ) οι γονείς σπάνια αναφέρονται σε κακοποίηση σε ότι αφορά την ενδοπροσωπική σχέση παρά το γεγονός ότι καταγράφονται καβγάδες, λεκτικές επιθέσεις και βιαιότητες και αρκετές φορές ξυλοδαρμοί ανάμεσα στο ζευγάρι και δ) οι αναφορές στην παιδική τους ηλικία εμπεριέχουν σωματική κακοποίηση η οποία αιτιολογείται ως αναγκαίος σωφρονιστικός τρόπος για την επιβίωση τους και την μεταγενέστερη ανάπτυξη τους.

Λέξεις κλειδιά: Πρόληψη σεξουαλικής κακοποίησης, ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, ειδική αγωγή.

Η ενδοοικογενειακή σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού ως έκφραση της οικογενειακής δυσλειτουργίας

Λάγγαρη Βέρα

Ψυχολόγος, MSc Κοινωνική και Προληπτική Ιατρική, Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία Παιδιού και Εφήβου (επί πτυχίω). Παιδοψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΜΚΟ Κλίμακα-Κέντρο Ημέρας «Ομόνοια», Ελληνική Εταιρία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, lagari_vera@hotmail.com

Η σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού στην οικογένεια είναι ένα από τα πιο καλά κρυμμένα οικογενειακά μυστικά. Σε ποσοστό 75–85% οι δράστες σεξουαλικής παραβίασης παιδιών είναι άτομα γνώριμα στο παιδί από το στενό συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον. Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα η σεξουαλική κακοποίηση της κόρης από τον πατέρα αποτελεί την πλέον συχνή μορφή ενδοοικογενειακής σεξουαλικής κακοποίησης του παιδιού.

Η πράξη της σεξουαλικής κακοποίησης του παιδιού από τον γονιό του, αντικατοπτρίζει την κατάχρηση της αυθεντίας και της εξουσίας εκ μέρους του ενήλικα φορέα της (πατέρα). Το παιδί εμπλέκεται και χρησιμοποιείται, γίνεται συνένοχο και χάνει την δυνατότητα να έχει εμπιστοσύνη προς τον γονιό του. Το παιδί δεν μπορεί να απευθυνθεί ή να βρει βοήθεια στο ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον. Συχνά όταν ο δράστης είναι ο πατέρας, η μητέρα μέσω της σιωπηρής συνηχής, τον συγκαλύπτει και ακυρώνεται. Τα αδέρφια επίσης, φοβισμένα και εγκλωβισμένα και τα ίδια στην αιμομικτική λογική, αδυνατούν να υποστηρίξουν το παιδί-θύμα.

Το παιδί δεν μπορεί να επωμιστεί την ευθύνη της αποκάλυψης και της επιδίωξης της τιμωρίας του πατέρα-δράστη, όχι μόνο εξαιτίας της δικής του σύγχυσης και άγνοιας αλλά και εξαιτίας της πίεσης που ασκεί η οικογένεια άμεσα ή έμμεσα, τον κίνδυνο του «σκανδάλου» και του «αποκεφαλισμού» της οικογένειας. Οι συνθήκες αυτές δεν επιτρέπουν στο παιδί να ξεφύγει από το οικογενειακό αιμομικτικό σύστημα. Αντίθετα το τοποθετούν στην παράδοξη θέση να αναλαμβάνει την ευθύνη της προστασίας του ίδιου του δράστη και όλης της οικογένειας.

Η οικογενειακή δυσλειτουργία και αποδιοργάνωση φαίνεται να προδιαθέτει στην ανάπτυξη αιμομικτικών σχέσεων, με αποτέλεσμα η αιμομιξία να παρουσιάζεται ως σύμπτωμα της παθολογίας της οικογένειας και να χρησιμοποιείται ως μηχανισμός παθολογικής ισορροπίας με σκοπό τη διατήρηση της ομοιότητας. Επιπλέον συνιστά μια τραυματογενετική διαδικασία για το θύμα με επιπτώσεις στο ψυχολογικό επίπεδο, που συχνά εντείνονται μετά την αποκάλυψη και την παρέμβαση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου και οδηγούν στον κοινωνικό στιγματισμό της κόρης-θύματος και στη δευτερογενή θυματοποίησή της.

Η ενδο-οικογενειακή βία και οι ψυχολογικές της επιπτώσεις

Ελευθεριάδου Μαρία

Παιδοψυχίατρος, Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Τμήματος ΚΨΥ Κατερίνης,
m_elefth@otenet.gr

Η ενδο-οικογενειακή βία είναι ένα πρόβλημα με κρίσιμες διαστάσεις. Παρόλο που στη χώρα μας δεν υπάρχουν διαθέσιμα επίσημα στατιστικά στοιχεία για την κακοποίηση των γυναικών φαίνεται, ότι το φαινόμενο αυτό αφορά μια στις πέντε γυναίκες. Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται αναφορά στους συνηθέστερους τρόπους αντίδρασης των γυναικών, αλλά και στις επιπτώσεις στα παιδιά ή τους εφήβους.

Η απόκρυψη της κακοποίησης από το στενό συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον φαίνεται, ότι είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη και πιθανότατα σχετίζεται με το φόβο του κοινωνικού στιγματισμού. Ο φόβος της επανάληψης της βίαιης συμπεριφοράς συχνά οδηγεί σε συγκάλυψη του δράστη. Η κοινωνική απομόνωση, αλλά και η έλλειψη κατάλληλων και εξειδικευμένων φορέων και υπηρεσιών που θα μπορούσαν να προσφέρουν βοήθεια καθιστούν το πρόβλημα αυτό ακόμη πιο περίπλοκο.

Τέλος, συζητούνται οι διαπιστώσεις, τα συμπεράσματα και οι προτάσεις που προκύπτουν, τόσο από τα βιβλιογραφικά δεδομένα, όσο και από την εμπειρία της συμβουλευτικής εργασίας με οικογένειες στο Ιατροπαιδαγωγικό Τμήμα.

12.30–14.30

Περίπλοκες όψεις της σεξουαλικής κακοποίησης και νομική προσέγγιση

Προτάσεις μεταρρυθμίσεων για την προώθηση της παιδικής προστασίας

Λαζαρίδου Μάχη LLB,¹ Μαυράκη Χρυσούλα²

¹ Νομικός, τ. Εισαγγελέας Καναδά, Το Χαμόγελο του Παιδιού

² Παιδοψυχολόγος, Το Χαμόγελο του Παιδιού, info@hamogelo.gr

Υπάρχουν πολλά θέματα που χρειάζεται να αντιμετωπίσουν οι κυβερνητικοί φορείς και οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις για την καλύτερη προστασία των παιδιών στην Ελλάδα. Οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να ξεκινήσουν με την αλλαγή της αντίληψης του κοινού σχετικά με τα θύματα και με τη δημόσια κατανόηση ότι ζητήματα επιβολής εξουσίας και δύναμης και ψυχολογικής κακοποίησης συχνά συνοδεύουν τη σεξουαλική και σωματική κακοποίηση των παιδιών. Η καλύτερη κατανόηση αυτών των παραγόντων θα βοηθήσει στην αφαίρεση του στίγματος που συχνά συνοδεύει τα θύματα που καταγγέλλουν την κακοποίηση. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, δεδομένου ότι οι περισσότεροι δράστες κακοποίησης προέρχονται από το οικογενειακό περιβάλλον του θύματος.

Η αλλαγή της στάσης της κοινωνίας μπορεί να γίνει μόνο μέσω της εκπαίδευσης ενηλίκων και παιδιών. Η διδασκαλία στα παιδιά των δικαιωμάτων τους και του πώς να προστατέψουν τον εαυτό τους πρέπει να γίνει μέρος των προγραμμάτων σπουδών και να ξεκινά σε μικρή ηλικία.

Εξίσου σημαντική προς αυτήν την κατεύθυνση είναι η εκπαίδευση και κατάρτιση των επαγγελματιών που έχουν άμεση επαφή με τα παιδιά. Ορισμένα επαγγέλματα, όπως εκπαιδευτικοί, γιατροί, νοσηλευτές, αστυνομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εισαγγελείς έχουν εκτεταμένη επαφή με τα παιδιά και πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι να ανιχνεύουν την παιδική κακοποίηση. Επίσης θα πρέπει να υπάρξουν μεταρρυθμίσεις στους αντίστοιχους επαγγελματικούς κώδικες, που να κάνουν την καταγγελία της παιδικής σεξουαλικής ή σωματικής κακοποίησης στις αρχές υποχρεωτική. Ποινές επαγγελματικής πειθαρχίας μπορούν να επιβληθούν για να βεβαιωθεί η συμμόρφωση. Τέλος, το ποινικό δίκαιο πρέπει να τροποποιηθεί ώστε να ορίζει επακριβώς τι περιλαμβάνει η κακοποίηση. Οι νόμοι γύρω από την κακοποίηση θα πρέπει να είναι σύμφωνοι με τους διεθνείς και κοινοτικούς νόμους και οι φορείς επιβολής του νόμου να είναι εκπαιδευμένοι να κρατούν δεδομένα και αρχεία των δραστών, των ποινών τους και της θεραπείας τους.

Ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας και εκμετάλλευση σχέσης εξάρτησης: ένας «ήπιος» βιασμός;

Φυτράκης Ευτύχης

Δρ Νομικής ΑΠΘ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, fitrakis@panafonet.gr

Συστατικό στοιχείο της έννοιας του (κλασικού) βιασμού αποτελεί ο εξαναγκασμός, δηλαδή η άσκηση σωματικής βίας ή η απειλή άμεσου κινδύνου, για την επίτευξη γενετήσιας πράξης. Ως «ήπια» μορφή βιασμού μπορούμε, αντίθετα, να εννοιολογήσουμε την επίτευξη γενετήσιων πράξεων στο πλαίσιο ανθρώπινων σχέσεων εξουσίας ή εξάρτησης, εφόσον το πλαίσιο αυτό χρησιμοποιείται ως υπόβαθρο κάμψης της ελεύθερης βούλησης του ατόμου. Ο εξαναγκασμός εδώ δεν έγκειται στην σωματική βία ή τη ρητή απειλή του δράστη προς το θύμα αλλά στη σχέση εξουσίας ή εξάρτησης που συνδέει τα δύο πρόσωπα.

Ως κύριο αντικείμενο προστασίας εδώ προβάλλει η γενετήσια αυτοδιάθεση, ιδίως με τη μορφή της ελεύθερης διαμόρφωσης και εκδήλωσης της επιθυμίας για γενετήσιες σχέσεις. Παράλληλα όμως προστατεύεται η καθαρότητα των σχέσεων εξουσίας ή εξάρτησης, ώστε να μην εκτρέπονται στην εξυπηρέτηση προσωπικών επιδιώξεων, αφού η άσκηση εξουσίας (που ενέχει περιορισμό των ελευθεριών των πολιτών) δικαιολογείται στο μέτρο που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον. Η εκμετάλλευση του πλαισίου που αυτή δημιουργεί για τη σύναψη γενετήσιων σχέσεων ακυρώνει το θεμέλιο της δικαιολόγησης της εξουσίας και πλήττει την αποδοχή που η εξουσία ζητάει από τα άτομα. Παράλληλα όμως η επιλογή ορισμένων μόνον σχέσεων εξουσίας ή εξάρτησης και η απαξιολόγηση της κατάχρησής τους, γεννά ένα σοβαρό προβληματισμό, τόσο ως προς τα κριτήρια επιλογής όσο και ως προς την ουσιαστική απαξία των συμπεριφορών.

Στο ποινικό μας σύστημα τιμωρείται η «ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας» (άρθρ. 343 Ποιν. Κώδικα) όπως και η «ασέλγεια παρά φύση... με κατάχρηση σχέσης εξάρτησης» (άρ-

θρ. 347 Ποιν. Κώδικα). Η πρώτη ρύθμιση αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα: Αφενός απαγορεύει απόλυτα τις γενετήσιες σχέσεις, μεταξύ εργαζομένων και τροφίμων, σε ορισμένα ιδρύματα (φυλακές, σχολεία, νοσοκομεία, άσυλα κ.λπ.) και αφετέρου απαγορεύει σχετικά τις γενετήσιες σχέσεις δημοσίου υπαλλήλου με πρόσωπο εξαρτώμενο απ' αυτόν, εφόσον διαπιστώνεται εκμετάλλευση της σχέσης εξουσίας. Η δεύτερη ρύθμιση πάντως φαίνεται να απαξιολογεί συλλήβδην τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις (και μάλιστα μόνο μεταξύ ανδρών), τιμωρώντας μόνον αυτές (και όχι τις ετεροφυλοφιλικές) όταν επιτυγχάνονται στο πλαίσιο σχέσεων εξάρτησης. Πόσο μπορεί όμως το κράτος, μέσω του ισχυρότερου όπλου του δηλαδή του ποινικού δικαίου, να κάνει πολιτική γενετήσιων επιλογών;

Τελικά, η προβληματική της κατάχρησης σχέσεων εξουσίας και εξάρτησης αναδεικνύεται στις γενετήσιες σχέσεις τόσο ως μια μορφή κατάλυσης της ανθρωπίνης (γενετήσιας) αυτοδιάθεσης όσο όμως και ως ζήτημα οριοθέτησης της ίδιας της δημόσιας ή ιδιωτικής εξουσίας.

Σεξουαλική κακοποίηση ατόμων με νοητική υστέρηση

Μακρίδου Άννα

Κλινική ψυχολόγος Πανεπιστημίου Ρώμης, annamakr@hotmail.com

Η εργασία και εμπειρία με άτομα με νοητική υστέρηση ήταν η αφορμή για αυτή την μελέτη η οποία διεκπεραιώθηκε με δική μου πρωτοβουλία σε ιδιωτικό κέντρο AMEA του Πειραιά κατά τη χρονική περίοδο 2000–2002.

Σκοπός της μελέτης ήταν η διερεύνηση της σεξουαλικής κακοποίησης σε αυτήν την ιδιαίτερη και ευπαθή ομάδα πληθυσμού, τόσο μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον όσο και εκτός αυτού. Η έρευνα περιελάμβανε λήψη ιστορικού από τους γονείς των θυμάτων, ανοικτή ακρόαση, συνέντευξη, χορήγηση ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου καθώς και τη χορήγηση του τεστ οικογένειας όπου ήταν εφικτό. Την πρώτη ομάδα πληθυσμού N=30 αποτελούσαν άτομα ασκήσιμα με Δ.N 30–50 και την δεύτερη ομάδα N=30 αποτελούσαν άτομα εκπαιδύσιμα με Δ.N 50–70 με διαφορετική παθογένεση, [σύνδρομο down, κρίσεις E, ψυχαναγκαστική διαταραχή, ψυχωσική συνδρομή, ημιπάρεση, σπαστικότητα].

Γραφικές παραστάσεις και πίνακες αποτελεσμάτων υποδεικνύουν το ποσοστό της σεξουαλικής κακοποίησης μέσα στο ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, μέσα στο ίδρυμα, καθώς και τη σεξουαλική παρενόχληση από αγνώστους στο δρόμο με χρηματικό ή υλικό δέλεαρ.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην αιτιολόγηση του φαινομένου και στους παράγοντες που συντελούν ώστε τα άτομα με νοητική υστέρηση να αποτελούν τον εύκολο στόχο, καθώς επίσης και στις σοβαρές ψυχολογικές συνέπειες της σεξουαλικής κακοποίησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες [ικανότητες].

Σατανισμός: Ο μυστικισμός και η θρησκοδηψία ως φαινόμενο συγκάλυψης σεξουαλικής κακοποίησης

Κουλουκάκος Παναγιώτης, Μαρκαντωνάκη Μαρία, Κουφογιάννης Γεώργιος

*Δικηγορικό Γραφείο Γεωργίου Κουφογιάννη και Συνεργατών, Κέντρο Ψυχολογικής
Υποστήριξης και Λογοθεραπείας Αθήμου*
markantonaki@yahoo.com

Η μελέτη και η έρευνα εστιάζεται στο φαινόμενο της χρησιμοποίησης προσηλυτιστικών μεθόδων κάλυψης των μεταφυσικών ανησυχιών του ατόμου με απώτερο σκοπό τη σεξουαλική κακοποίηση. Παρατηρείται στα παραπάνω πλαίσια, μέσω της ανάλυσης διαφόρων δικών τέτοιου περιεχομένου, η προβολή και ο προσηλυτισμός ατόμων με ενδόμυχη πρόθεση την περιαγωγή του προσηλυτιζομένου σε θρησκόληπτο υποχείριο, ώστε να καμφθούν οι λογικές αντιστάσεις του ατόμου, και ακολούθως να γίνει αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης.

Αφορμή για την συγκεκριμένη έρευνα και μελέτη, ήταν μία διαφορετική εκδοχή για τα ταπεινά αίτια, τα οποία οδήγησαν ομάδα νεαρών σατανιστών σε σωρεία κακουρηγματικών πράξεων, οι οποίες σχετίζονταν πάντα με φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης, επ' ευκαιρίας πολύκροτης δίκης της προηγούμενης δεκαετίας. Από τη λεπτομερή ανάλυση της δικογραφίας και το συσχετισμό με άλλες παρεμφερείς υποθέσεις, παρατηρήθηκε ότι βαθύτερα αίτια των εγκλημάτων ήταν η ικανοποίηση σεξουαλικών παρεκκλίσεων των δραστών, μέσω της θρησκόληπτης κάμψεως των αντιστάσεων των θυμάτων τους. Στη μελέτη και την έρευνα αναζητήθηκε η αιτία που οδηγεί τα θύματα στο να γοητευθούν από απατηλές υποσχέσεις μεταφυσικού περιεχομένου και να καταφύγουν σε θρησκευτικώς αμφισβητούμενες πρακτικές, χωρίς τελικά να τους γίνεται αντιληπτό ότι μετουσιώνονται σε αντικείμενα σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ: Από τη μελέτη των στοιχείων της έρευνας προέκυψαν διάφορες προτάσεις, κυρίως κοινωνικής αντιμετώπισης του φαινομένου, καθώς και προτάσεις για τη μελέτη και διαμόρφωση ενός προληπτικού νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου, ιδιαίτερα ως προς την εκμετάλλευση ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, όπως τους ανηλίκους και άτομα με διανοητικά ή ψυχοπαθολογικά προβλήματα. Σημαντική διαπίστωση της μελέτης αποτελεί η σχεδόν παντελής έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας για τη ψυχολογική και νομική υποστήριξη των θυμάτων, μετά τη διαπίστωση της κακοποίησης.

16.00–18.00 ...Και η συνέχεια: Θεραπευτική αντιμετώπιση του τραύματος

Το ψυχικό τραύμα και ο πόνος που απορρέει από κάθε μορφής βία και κακοποίηση

Χατήρα Πόπη

*Επίκ. καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης,
Τμήμα Ψυχολογίας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης*

hatira@psy.soc.uoc.gr

Εκατομμύρια άνθρωποι και στις τέσσερες γωνιές της γης κακοποιούνται κάθε στιγμή με ποικίλους τρόπους. Κάποιοι από αυτούς θα υποστούν ανεπανόρθωτες σοβαρές βλάβες στην υγεία τους και κάποιοι θα πεθάνουν από την υπερβολική κακοποίηση. Βέβαια, υπάρχουν εκατομμύρια άλλοι άνθρωποι που υφίστανται μιας άλλης μορφής κακοποίηση, όχι τόσο εμφανή, αλλά το ίδιο καταστροφική. Την ψυχολογική κακοποίηση. Οι σωματικές πληγές μπορούν να επουλωθούν και να περάσουν, οι ψυχολογικοί τραυματισμοί όμως διαρκούν για όλη τη ζωή.

Η σωματική κακοποίηση είναι εμφανής και αναγνωρίζεται πιο εύκολα. Πολύ συχνά η ψυχολογική κακοποίηση είναι αποτέλεσμα της σωματικής και της σεξουαλικής κακομεταχείρισης. Όμως, είναι πραγματικά δύσκολο να αναγνωρίσει κανείς πόσες ιδιαίτερες μορφές κακοποίησης υπάρχουν. Αντίθετα, είναι εύκολο να διαπιστώσει ότι κάθε μορφή κακοποίησης επιφέρει ένα τραύμα στο σώμα ή στην ψυχή. Και κάθε τραυματισμός, κάθε τραύμα επιφέρει πόνο, σωματικό ή ψυχικό. Το τραύμα, ως ένα οξύ φαινόμενο, συμβαίνει σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και έχει ως αποτέλεσμα τη συναισθηματική κατάρρευση, το μυαλό κατακλύζεται από ένταση και ανάμικτα ερεθίσματα. Το επεισόδιο της κακοποίησης και τα στάδιά του έχει μια οξεία τραυματική φάση, όπου είναι και το νόημα του τραύματος, το οποίο δεν πρέπει να αποδίδεται μόνο σε μεμονωμένα περιστατικά αλλά και σε γεγονότα που μπορούν να έχουν μεγαλύτερη διάρκεια και ένταση. Το τραύμα από κάθε μορφή βίας και κακοποίησης μπορεί να δημιουργηθεί από ένα μόνο γεγονός ή από τη σταδιακή συσσώρευση διαφόρων τραυματικών γεγονότων.

Η οδυνηρή εμπειρία της βίας και της κακοποίησης μπορεί να προκαλέσει ποικίλα συμπτώματα: φοβίας ή άλλες εκδηλώσεις ανησυχίας και άγχους αφού ο τρόπος χρήσης του «σήματος ανησυχίας» είναι ένας ανερχόμενος συρμός. Πρέπει κανείς να είναι προσεκτικός να ξεχωρίσει ανάμεσα στο οξύ φυσικό τραύμα, που αποκαλείται τραυματικό shock, και σε άλλους τύπους τραύματος που περιγράφονται ως «τραυματική τάνυση», «πολλαπλά τραύματα» και «σιωπηρά τραύματα». Γενικά, υπάρχει μια περίοδος αφάνειας, μεσοπρόθεσμα, ανάμεσα στο τραυματικό γεγονός και στα αποτελέσματά του, καθώς, υπάρχει μια καθυστερημένη περίοδος θλίψης (διεργασία πένθους) στις περιπτώσεις χρόνια κακοποιημένων ατόμων.

Η βία, ως τραυματική εμπειρία, έρχεται σε συνδυασμό με τα «συσσωρευμένα τραύματα» και τα «στρεσογόνα τραύματα» κατά τα οποία οι αντιδράσεις του ατόμου δεν είναι πάντα ορατές, αλλά, οι επιπτώσεις του συγκεκριμένου τραύματος είναι μακροχρόνιες και οδυνηρές. Ένα πρόσωπο που έχει βιαστεί ή και κακοποιηθεί θα προσπαθήσει σκληρά να

αποφύγει οτιδήποτε του υπενθυμίζει την τραυματική εμπειρία. Αυτό μπορεί να περιλάβει πληθώρα συμπτωμάτων. Ένας όρος γνωστός ως μετα-τραυματική διαταραχή άγχους αναπτύσσεται σε κάποιους ανθρώπους μετά την εμπειρία ενός βίαιου και τρομακτικού γεγονότος και αυτό το τραύμα ζει τις μνήμες τους για χρόνια, ή ακόμα και για το υπόλοιπο της ζωής τους. Κοινή πεποίθηση είναι ότι αυτό που χαρακτηρίζει την αντίδραση κάποιου ατόμου στην τραυματική εμπειρία της κακοποίησης είναι το αίσθημα του αβοήθητου το οποίο έχει ως πρότυπο το τραύμα της γέννας. Δοκιμάζονται από ισχυρές φυσικές και συναισθηματικές αντιδράσεις πίεσης, τρόμου, θλίψης και απελπισίας.

Ως άτομα και είδος οι άνθρωποι εκτιμούν τις ασθένειες (το τραύμα) και το θάνατο, σκοπεύοντας ταυτόχρονα να θεραπεύσουν και να προλάβουν, σε έναν βαθμό που δεν συγκρίνεται με κανένα άλλο είδος. Υπάρχουν, όμως, συμπεριφορές των ανθρώπων που έχουν το μεγαλύτερο αντίκτυπο σε άτομα, οικογένειες και κοινωνία.

Θεραπεία του τραύματος από παιδική σεξουαλική κακοποίηση–Θεραπευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της Ανθρωπιστικής Συνδυαστικής Ψυχοθεραπείας (ΑΣΨ), για τη θεραπεία και την αποκατάσταση ενήλικων επιζώντων από παιδική σεξουαλική κακοποίηση

Σωτηροπούλου Αθηνά

Ψυχοθεραπεύτρια, (Ανθρωπιστική, Συνθετική Ψυχοθεραπεία), Wittington Hospital, NHS Community Drug Service for South London, Place to Be School Program
aesotir@otenet.gr

Ο στόχος αυτής της ανακοίνωσης είναι να ενημερώσει για τις διάφορες θεραπευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της Ανθρωπιστικής Συνδυαστικής Ψυχοθεραπείας (ΑΣΨ), για τη θεραπεία και την αποκατάσταση ενήλικων επιζώντων από παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Η παρουσίαση βασίζεται σε μελέτες περιπτώσεων.

Θέματα στα οποία θα επεκταθώ είναι τα παρακάτω:

- Στάδια θεραπείας του τραύματος από παιδική σεξουαλική κακοποίηση
- Η χρησιμοποίηση της ψυχοθεραπευτικής σχέσης (συναισθηματική κατανόηση, μεταβίβαση, αντιμεταβίβαση, αυθεντικότητα) ως σημαντικός θεραπευτικός παράγοντας
- Η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τους πελάτες μέσα στον οποίο θα μπορέσουν να ανοιχθούν για να αντιμετωπίσουν τα γεγονότα και συναισθήματα του τραύματος
- Ζητήματα γύρω από την εξουσία και τον έλεγχο στην σεξουαλική κακοποίηση και πώς μεταβιβάζονται μέσα στη ψυχοθεραπευτική σχέση
- Η ευθύνη του θεραπευτή για προσωπική εξερεύνηση και συνειδητότητα στα θέματα που αφορούν την παιδική σεξουαλική κακοποίηση

- Η χρήση της επαγγελματικής εποπτείας ως υποστήριξη για τον θεραπευτή, όταν δουλεύει με ενήλικους επιζώντες από παιδική σεξουαλική κακοποίηση
 - Η χρήση του «Gestalt» και της «εγώ-εσύ» σχέσης
 - Η χρήση της «Συναλλακτικής Ανάλυσης»: «θεραπεία του εσωτερικού παιδιού» και «συναισθηματική ανατροφή του εσωτερικού παιδιού»
 - Δουλεύοντας με το θυμό: τεχνικές για απαλλαγή από το θυμό
 - «Ομαδική θεραπεία» ως θεραπευτικό μέσο που φέρνει τέλος στην σιωπή και στην απομόνωση
 - Η χρήση της «Διαπροσωπικής Ψυχοθεραπείας»: καθοδηγούμενες αναπολήσεις, διαλογισμός, χτίσιμο-δημιουργία εμπιστοσύνης στην εσωτερική καθοδήγηση
 - Η χρήση της τέχνης ως θεραπευτικό μέσο για την απελευθέρωση συναισθημάτων του παρελθόντος, ιδιαίτερα αν η κακοποίηση έχει γίνει σ' ένα προλεκτικό στάδιο ανάπτυξης
- Ζητήματα γύρω από την συγχώρεση και την αυτό-συγχώρεση για την απαλλαγή συναισθημάτων ενοχής και ντροπής

Πρώιμες τραυματικές εμπειρίες, διαπροσωπικές σχέσεις και συναίσθημα ατόμων σε πρόγραμμα απεξάρτησης

Μακά Ζωή,¹ Καφέτσιος Κωνσταντίνος²

¹ *Department of Psychology, APU-Cambridge, zoemaka@yahoo.gr*

² *Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, k.kafetsios@psy.soc.uoc.gr*

Η έρευνα σχετικά με το κατά πόσο οι πρώιμες τραυματικές εμπειρίες επηρεάζουν τη χρήση ουσιών και την εξάρτηση είναι αρκετά περιορισμένη. Η παρούσα μελέτη εξέτασε την επίδραση που έχουν τα τραυματικά γεγονότα (σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική κακοποίηση) πάνω στα συναισθήματα, την εκδήλωση της χρήσης ουσιών και την ψυχική υγεία σε πρώην χρήστες. Το δείγμα αποτέλεσαν 98 άτομα (21–52 ετών μ.ο. ηλικίας 32 χρόνια) που προέρχονται από προγράμματα του ΚΕΘΕΑ και του ΟΚΑΝΑ στην Αθήνα. Η ομάδα ελέγχου αποτελούνταν από 80 άτομα αντίστοιχης ηλικιακής κατανομής που προέρχονται από το γενικό πληθυσμό με σκοπό να γίνει η σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων. Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν οι εξής κλίμακες: Child abuse and Trauma scale (Sanders & Becker-Lausen, 1995), Family functioning scale (ICPS, P. Noller, 1991), General Health Questionnaire (Goldberg, 1978), Revised Experiences in Close Relationships (ECR_R) (Tsagarakis et al. Under review), Depression scale (CES-D) (Radloff, 1977) Rosenberg self-esteem (Rosenberg, 1965), SSQ6 (Sarason, Sarason, Shearin, & Pierce, 1987). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι πρώην χρήστες διαφοροποιήθηκαν σε σχέση με το δείγμα από τον γενικό πληθυσμό ως προς την κακοποίηση που υπέστησαν στην παιδική και εφηβική ηλικία ως προς τον τύπο δεσμού άγχους-εμμονής, την κατάθλιψη, την κατανόηση των βασικών συναισθημάτων, και την κοινωνική στήριξη. Στη βάση αποτελεσμάτων από σειρά πολύ-παραγοντικών αναλύσεων η παρουσίαση θα συζητήσει γενικότερα συστήματα συντροφικότητας (affiliation) και δεσμού (attachment) σε ειδικούς πληθυσμούς όπως οι πρώην χρήστες.

Λέξεις κλειδιά: Συναισθήματα, πρώιμες τραυματικές εμπειρίες, ψυχική υγεία, πρώην χρήστες.

Η εφαρμογή της αφηγηματικής θεραπείας σε γυναίκες που κακοποιήθηκαν σεξουαλικά στην παιδική τους ηλικία

Ρεντάς Ευάγγελος, MA, BA

Οικογενειακός και συστημικός ψυχοθεραπευτής, evanrentas@yahoo.gr

Το επιχείρημα, ότι για να κατανοήσει κανείς τον άνθρωπο, πρέπει να κατανοήσει πώς τα βιώματα και οι πράξεις του διαπλάθονται από την προθετικότητα και την μορφή που αυτή παίρνει, μέσα από τα συμβολικά συστήματα της κουλτούρας αποτελεί και τον βασικό πυλώνα της αφηγηματικής θεραπείας, αυτόν που κατά καιρούς παραπέμπει στην έννοια της «λαϊκής ψυχολογίας».

Το κρίσιμο χαρακτηριστικό γνώρισμα της πολιτισμικής ψυχολογίας, η «λαϊκή ψυχολογία», εκφράστηκε σαν η νέα «ερμηνευτική στροφή» στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές του 1970, αντικαθιστώντας την τυπική απάντηση του 20ού αιώνα στο ερώτημα ποια λειτουργία εξυπηρετεί μια αφήγηση για τον εαυτό.

Στο πρώτο μέρος, η παρουσίαση εστιάζεται στον βαθμό τον οποίον πολλές από τις πρακτικές της αφηγηματικής θεραπείας εντάσσονται μέσα στο πλαίσιο της αναδυόμενης ερμηνευτικής στροφής και της παράδοσης της «λαϊκής ψυχολογίας». Το δεύτερο και τελευταίο μέρος της παρουσίασης διαπραγματεύεται την έννοια της «επανασύνδεσης με το παρελθόν» προς μια κατεύθυνση κατασκευής και ανακατασκευής πολύ-αφηγηματοποιημένων εμπειριών της ζωής και της ταυτότητας σε σεξουαλικά κακοποιημένες γυναίκες

18.30–20.30 **Φύλο και σεξουαλική κακοποίηση: Ισχύουν τα στερεότυπα;**

Το «φύλο» του βιασμού: Όψεις από την πρόσφατη ελληνική νομολογία

Μηλιώνη Φωτεινή

Δικηγόρος, Ειδική Επιστήμονας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

fmilioni@law.uoa.gr

Ο βιασμός εντάσσεται στο 19ο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα το οποίο φέρει σήμερα τον τίτλο «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής» μετά την από εικοσαετίας τροποποίηση (με το ν.1419/84) του ιστορικά γνωστού τίτλου του ίδιου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα «εγκλήματα κατά των ηθών».

Ο ν. 1419/84 ορίζοντας ως βιασμό «τον με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκασμό άλλου σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης» κατέστησε το έγκλημα του βιασμού άφυλο, προσδιόρισε καλύτερα το

προσβαλλόμενο έννομο αγαθό και όρισε ενιαίο πλαίσιο ποινής για ομοειδείς προσβολές του ίδιου εννόμου αγαθού. Η ρύθμιση αυτή του νόμου οδηγεί στην άποψη –η οποία έχει πολλαπλώς υποστηριχθεί από τη νομική θεωρία– ότι δεν είναι τα ήθη που προσβάλλονται από τα σεξουαλικά εγκλήματα αλλά η προσωπική ελευθερία και ειδικότερα η γενετήσια ελευθερία εκφάνσεις της ανθρωπίνης αξίας και αξιοπρέπειας.

Όμως, παρά το γεγονός ότι έχουν περάσει 20 χρόνια από τη νομοθετική θέσπιση της ασελγούς πράξης –ειδικότερης πτυχής του βιασμού– ως εκείνης που αντικειμενικά προσβάλλει την προσωπική αξιοπρέπεια και ελευθερία του ατόμου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής το πλούσιο νομολογιακό υλικό σε πολλές περιπτώσεις εγγράφει την ασελή πράξη ως «οποιαδήποτε ενέργεια, η οποία ανάγεται στη γενετήσια σφαίρα που αντικειμενικώς προσβάλλει το κοινό αίσθημα της αιδούς και των ηθών» έννοιες οι οποίες θεσμικά έχουν περάσει στο ιστορικό παρελθόν της ρύθμισης αλλά πραγματικά, ίσως, απηχούν την κοινωνική πραγματικότητα η οποία ακόμη ακροβατεί μεταξύ γενετήσιας ελευθερίας και αιδούς ή ηθών ενδεχομένως λόγω της ιδιαίτερης έμφυλης διάστασης του εγκλήματος του βιασμού.

Από τη μελέτη και την ανάλυση του δημοσιευμένου στα νομικά περιοδικά νομολογιακού υλικού των ετών 1999–2005 θα επιχειρηθεί η προσέγγιση του «φύλου» του βιασμού μέσα από παραμέτρους νομικές όπως η περιγραφή των πραγματικών περιστατικών του εγκλήματος, η σύνθεση του δικαστηρίου, η περιγραφή του νομικού πλαισίου κ.ά αλλά και εξωνομικές όπως, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά δράστη – θύματος, οι ιδιαίτερες συνθήκες τέλεσης του αδικήματος αλλά και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο εγγραφής της πράξης.

Άνδρες θύματα βιασμού και σεξουαλικής κακοποίησης

Σαρέλη Αγγελική

Λέκτορας Τομέα Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών Νομικής Σχολής ΔΠΘ

fotinirizava@yahoo.gr

Το φαινόμενο του βιασμού αναμφίβολα παρουσιάζει ιδιαίτερο θεωρητικό και πρακτικό ενδιαφέρον δεδομένου του βάθους και της έκτασης του ευαίσθητου κοινωνικού πεδίου που αφορά.

Έτσι λοιπόν ο βιασμός ως επόμενο και έσχατο βήμα στην πορεία προς την προσβολή του εννόμου αγαθού της γενετήσιας ελευθερίας εμφανίζεται ως αφόρητο παράδειγμα αντικοινωνικής συμπεριφοράς, δεδομένου ότι ο εξαναγκασμός που ασκείται στην σεξουαλική ζωή του ατόμου από άλλον αξιολογείται από τον νομοθέτη ως βαρύτερη προσβολή με αποτέλεσμα τον χαρακτηρισμό της πράξης ως κακουργήματος.

Η παθολογία του φαινομένου του βιασμού έγκειται στην τέλεση γενετήσιων πράξεων από τον δράστη χωρίς την συγκατάθεση του θύματος. Προϋπόθεση αποτελεί η άσκηση βίας υλικής ή ψυχολογικής η οποία οδηγεί στον εξαναγκασμό του θύματος και στην άρση της ελευθερίας διαμόρφωσης βούλησης από μέρους του.

Ο βιασμός είναι η σεξουαλική έκφραση της βίας όπου η γενετήσια πράξη χρησιμοποιείται σαν μέσο για την υποταγή και ταπείνωση του θύματος. Τούτο θέλει να αποδείξει και η ενασχόληση με την ανδρική θυματοποίηση. Σύμφωνα με τις περισσότερες νομοθε-

σίες και άνδρας μπορεί να είναι θύμα βιασμού και σεξουαλικής κακοποίησης παρόλο που η ερευνητική ενασχόληση με το θέμα είναι περιορισμένη εκτός από τις περιπτώσεις που έχει αντικείμενο ανήλικα άτομα.

Αυτό οφείλεται κατά περίπτωση στον νομικό ορισμό του βιασμού ο οποίος προϋποθέτει συνήθως θύμα γυναίκα και στην μικρή έως ανύπαρκτη συχνότητα καταγγελιών από μέρος των ανδρών θυμάτων με αποτέλεσμα ανεπαρκή στοιχεία.

Το ενδιαφέρον των περισσότερων ερευνών πάντως εστιάζεται σε περιπτώσεις όπου και ο δράστης και το θύμα είναι άνδρες. Το γεγονός του βιασμού άνδρα από άνδρα παρατηρείται κυρίως σε συνθήκες εγκλεισμού, είτε εκούσιου π.χ. κολέγια, είτε ακούσιου δηλαδή στις φυλακές, αλλά και ως αποτέλεσμα ρατσισμού.

Όπως αντιλαμβάνεται κανείς πρόκειται για κατεχοχίν χώρους όπου η βίαιη σεξουαλική πράξη συνιστά πράξη εξουσίας από το δυνατότερο της ομάδας απέναντι είτε στον ανυπότακτο, είτε στον πιο αδύναμο. Το συμπέρασμα πάντως που προκύπτει είναι ότι αντίστοιχα στην συντριπτική τους πλειοψηφία άνδρες είναι οι δράστες βιασμού ανεξάρτητα από το φύλο του θύματος.

Γυναίκες που κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά: Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Δουζένης Α,¹ Τσόπελας Χ,² Λύκουρας Ε.²

¹ Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιατρική Σχολή

² Α' Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου, Αττικόν ΠΓΝ

thandouz@med.uoa.gr

Εισαγωγή: Παρόλο που η σεξουαλική κακοποίηση θεωρείτο πάντοτε πεδίο στο οποίο οι θύτες είναι αποκλειστικά άνδρες, πρόσφατα βιβλιογραφικά δεδομένα υπογραμμίζουν τον ρόλο των γυναικών στα εγκλήματα αυτά. Υπάρχουν ακόμα διαφωνίες στον ορισμό της σεξουαλικής κακοποίησης, στην συχνότητα διάπραξης αυτού του εγκλήματος και στα κλινικά χαρακτηριστικά των γυναικών που κακοποιούν σεξουαλικά παιδιά.

Μέθοδος: Ανασκόπηση όλων των εργασιών στις βάσεις δεδομένων (Medline, Embase, Psycinfo), με λέξεις κλειδιά σεξουαλική κακοποίηση, γυναίκες, παιδεραστία, σεξουαλικά εγκλήματα. Περαιτέρω έρευνα με τις μηχανές του διαδικτύου Goggle, Lycos, AltaVista με σκοπό να προσδιορισθούν οργανισμοί και εθελοντικές υπηρεσίες με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην σεξουαλική κακοποίηση.

Αποτελέσματα: Δεν υπάρχει ομοφωνία σχετικά με τα χαρακτηριστικά της γυναίκας η οποία κακοποιεί σεξουαλικά παιδιά. Συνήθως οι γυναίκες αυτές είναι νέες (μέχρι 36 ετών), γνωστές στο θύμα (συγγενείς, οικογενειακοί φίλοι, ή φροντιστές) και χρησιμοποιούν συχνότερα πειθώ και ψυχολογική πίεση παρά βία. Οι γυναίκες αυτές δικάζονται πολύ πιο σπάνια από τους άνδρες. Οι γυναίκες συμμετέχουν στην σεξουαλική κακοποίηση σε ένα ποσοστό που κυμαίνεται από 30 μέχρι 60%.

Συμπέρασμα: Η σεξουαλική κακοποίηση με θύτες γυναίκες είναι ακόμα ανεπαρκώς μελετημένη, συχνά δεν αναγνωρίζεται, δεν αναφέρεται και θεωρείται «ηθικά» και κοινωνικά λιγότερο καταδικαστέα σε σύγκριση με την σεξουαλική κακοποίηση από άνδρες. Είναι απαραίτητο να περιγραφούν τα χαρακτηριστικά των γυναικών αυτών. Θεραπεία με διάφορες ψυχολογικές παρεμβάσεις, και στρατηγικές ευαισθητοποίησης του κοινού με σκοπό την πρόληψη είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν, καθώς είναι σαφές ότι η ψυχολογική βλάβη για τα θύματα της σεξουαλικής κακοποίησης είναι το ίδιο σοβαρή αν όχι μεγαλύτερη αν ο θύτης είναι γυναίκα.

Γυναίκες δράστες σεξουαλικής κακοποίησης

Μια προσέγγιση με βάση τη θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων

Ανδρεοπούλου Ουρανία,¹ Κυρίτση Μαρία²

¹ Ψυχολόγος, Υπ. Διδάκτωρ Τμήματος Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Πατρών

² Ψυχολόγος, MsC, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ρίο Πάτρα, secretary@med.upatras.gr

Στο παρελθόν οι γυναίκες δεν θεωρούνταν ως δράστες σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών εκτός από σπάνιες περιπτώσεις, ενώ αυτές οι σπάνιες περιπτώσεις αναφέρονταν σε γυναίκες σοβαρά διαταραγμένες. Πρόσφατα εντούτοις επιστημονικά δεδομένα αποδεικνύουν ότι και οι γυναίκες μπορούν κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες να προβούν σε πράξεις σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.

Οι λόγοι που οδηγούν μια γυναίκα στο να κακοποιήσει ένα παιδί φαίνεται από τις έρευνες ότι είναι διαφορετικοί σε σχέση με αυτούς που οδηγούν στην ίδια πράξη ένα άνδρα.

Πολλές μελέτες παρουσιάζουν τις γυναίκες-δράστες ως απομονωμένες κοινωνικά, αλλοτριωμένες, προερχόμενες από προβληματικά οικογενειακά περιβάλλοντα και με έντονα συναισθηματικά προβλήματα.

Σε αυτή την εργασία θα επικεντρωθούμε στην προβληματική των αντικειμενοτρόπων σχέσεων και πώς οι πρώιμες εμπειρίες παραμέλησης και κακοποίησης από τους «σημαντικούς άλλους» μπορεί να αποτελέσουν αιτιολογικό παράγοντα έκλυσης διαταραγμένης σεξουαλικής συμπεριφοράς από μια γυναίκα που μπορεί να φτάσει ακόμα και στη σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού.

Κυρίως οι εμπειρίες «απώλειας» κατά τη παιδική και εφηβική ηλικία φαίνεται να ενοχοποιούνται για ελλιπή ανάπτυξη διαπροσωπικών δεξιοτήτων που οδηγούν στην εκδήλωση προβληματικών σεξουαλικών συμπεριφορών στη ενήλική ζωή μιας γυναίκας. Θα αναφερθούν τρεις περιπτώσεις σεξουαλικής αποπλάνησης παιδιού από γυναίκα και θα αναλυθεί η ψυχοπαθολογία των δραστών με βάση την θεωρία των αντικειμενοτρόπων σχέσεων.

Κυριακή 27/11/05

10.00–12.00 **Σεξουαλική βία και εφηβεία:
Η εμπειρία μονάδων Παιδοψυχιατρικής και Κοινωνικής Ιατρικής**

Εφηβεία: Ενοχές και επαναλήψεις τραύματος της κακοποίησης

Κατριβάνου Αγγελική

*Λέκτορας Παιδοψυχιατρικής, Παιδοψυχιατρική Μονάδα Ψυχιατρικής Κλινικής
Πανεπιστημίου Πατρών, secretariat@med.upatras.gr*

Η Σεξουαλική Κακοποίηση στην παιδική και εφηβική ηλικία αποτελεί σοβαρό πρόβλημα τόσο για τις άμεσες όσο και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που επιφέρει στην ανάπτυξη της προσωπικότητας και την ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού.

Αγόρια και κορίτσια που υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση παρουσιάζουν πιο συχνά συμπτώματα κατά την εφηβεία, και κυρίως μετατραυματική διαταραχή στρες, κατάθλιψη, αυτοκαταστροφικές και αυτοκτονικές τάσεις, κατάχρηση αλκοόλ και ουσιών, έκπτωση στη σχολική τους απόδοση και στο ενδιαφέρον για συμμετοχή σε δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου, απομόνωση, αντικοινωνικές συμπεριφορές κ.ά.

Η παρούσα μελέτη εστίασε το ενδιαφέρον στην περιγραφή δυσπροσαρμοστικών συμπεριφορών κατά την εφηβεία ως επαναλήψεις τραύματος και προσπάθεια επεξεργασίας εσωτερικών καταστάσεων και συγκρούσεων και στη διερεύνηση παραγόντων που συμβάλλουν στην εκδήλωση ψυχοπαθολογίας. Μελετήθηκαν 40 έφηβοι που παρακολουθούνται στα Εξωτερικά Ιατρεία της Παιδοψυχιατρικής Μονάδος της Ψυχιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Πατρών με Ιστορικό Σεξουαλικής Κακοποίησης.

Η συχνότητα και σοβαρότητα των επιπτώσεων της Σεξουαλικής Κακοποίησης κατά την Εφηβεία καταδεικνύει την επιτακτική αναγκαιότητα σχεδιασμού διερεύνησης παραγόντων κινδύνου, πρόληψης, εκπαίδευσης-ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης, απάλειψης του στίγματος, και υποστήριξης δικτύου Κέντρων για Κακοποιημένους Εφήβους.

Σεξουαλική κακοποίηση και διαταραχή πρόσληψης τροφής σε έφηβη κόρη και τη μητέρα της: Παρουσίαση κλινικής περίπτωσης

Σταθοπούλου Α.

Παιδοψυχίατρος, Επιμελήτρια Β', Παιδοψυχιατρική Μονάδα Ψυχιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Πατρών, secretariat@med.upatras.gr

Ιστορικό τραύματος στην παιδική ηλικία και ιδιαίτερα σεξουαλικής κακοποίησης, συχνά αναφέρεται σε έφηβες με Διαταραχή Πρόσληψης Τροφής, σε ποσοστά που ποικίλουν από 7–69%. Η Ψυχογενής Ανορεξία κατανοείται ως μια άλλη άποψη μετατραυματικής διαταραχής. Η παρουσία ψυχικής διαταραχής κυρίως στη μητέρα επιδρά στην εκδήλωση, σοβαρότητα, συνοσηρότητα και αποκατάσταση των διαταραχών. Το ιστορικό Σεξουαλικής Κακοποίησης συχνά λαμβάνει οικογενή χαρακτήρα.

Παρουσιάζεται η περίπτωση νεαρής έφηβης που παρακολούθηθηκε από την Παιδοψυχιατρική Μονάδα της Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής Κλινικής Πατρών επί διετία, με συμπτωματολογία Ψυχογενούς Ανορεξίας και Καταθλιπτικής Διαταραχής. Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης αποκαλύφθηκε ιστορικό επανειλημμένης σεξουαλικής κακοποίησης, κατά την έναρξη της εφηβικής ηλικίας. Γίνεται αναφορά στην ενδεχόμενη επίδραση παρόμοιου ιστορικού κακοποίησης στη μητέρα και της συνυπάρχουσας γονεϊκής ψυχοπαθολογίας στην εκδήλωση και διατήρηση της νόσου.

Παρουσίαση υλικού από τις συνεδρίες ψυχοθεραπείας συνδέεται με τη διαδικασία ταυτίσεων, την επεξεργασία εσωτερικών συγκρούσεων και την αποκατάσταση της υγείας της. Προβληματισμοί για τη διαγονεϊκή μεταφορά ψυχοπαθολογίας συζητώνται. Τα παραπάνω παρουσιάζονται σε σχέση με αναφορές από τη σχετική βιβλιογραφία.

Διαταραχές σεξουαλικής συμπεριφοράς που συνδέονται με την παρακολούθηση τηλεόρασης σε ομάδα εφήβων

Μενούνου Χ.

*Ειδικευόμενη Παιδοψυχιατρικής, Παιδοψυχιατρική Μονάδα Ψυχιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Πατρών
secretariat@med.upatras.gr*

Σκοπός: Αρκετή έρευνα έχει γίνει για τις ψυχολογικές και συμπεριφερσιολογικές επιπτώσεις προγραμμάτων της τηλεόρασης σε παιδιά και εφήβους. Στόχος αυτής της μελέτης αποτελεί η ανίχνευση του τρόπου χρήσης της τηλεόρασης στον ελεύθερο χρόνο των εφήβων, η μελέτη των προτιμήσεων των τηλεοπτικών προγραμμάτων και η επίδραση που ενδεχόμενα έχει στη σεξουαλική συμπεριφορά των εφήβων.

Υλικό και Μέθοδος: Μελετήθηκαν 60 έφηβοι (22 αγόρια και 38 κορίτσια) από τον γενικό πληθυσμό. Οι έφηβοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο που αφορούσε τις επιλογές τους στον ελεύθερο χρόνο, τις προτιμήσεις προγραμμάτων της τηλεόρασης και συγκεκριμένων σκηνών που προσελκύουν την προσοχή.

Ταυτόχρονα, εξετάστηκαν μέσα από το ερωτηματολόγιο, ψυχολογικά συμπτώματα και διαταραχής στη συμπεριφορά (με εστιασμό στη σεξουαλική συμπεριφορά) τα οποία θεωρούν οι ίδιοι οι έφηβοι ότι σχετίζονται με την επίδραση της τηλεόρασης.

Αποτελέσματα: Το 51,6% των εφήβων προτιμά προγράμματα με ερωτικό και αισθηματικό περιεχόμενο. Πάνω από το 50% των παιδιών συσχετίζουν μεμονωμένα συμπτώματα (άγχος, εκρήξεις θυμού, ανάμιξη σε βίαιες πράξεις, διαταραχές ύπνου, επίμονες σκέψεις, φαντασιώσεις) με σκηνές που έχουν προηγούμενα δει στην τηλεόραση.

Συμπεράσματα: Σκηνές επιθετικού και σεξουαλικού περιεχομένου αναστατώνουν το ψυχικό όργανο του παιδιού, συμβάλλουν στην αποδυνάμωση των αμυνών του, προκαλούν συχνά συμπτώματα μετατραυματικού στρες και δυσκολίας να ελέγξουν τις παρορμήσεις τους με αποτέλεσμα φοβίες, εφιάλτες, επιθετικότητα, διαταραγμένη συμπεριφορά.

Σύγχρονη ηλεκτρονική τεχνολογία και έκθεση σε σεξουαλική βία

Γιαννακοπούλου Μ.

Ειδικευόμενη Παιδοψυχιατρικής, Παιδοψυχιατρική Μονάδα Ψυχιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Πατρών, secretariat@med.upatras.gr

Αρκετές μελέτες ερευνούν τις επιπτώσεις της υπερβολικής χρήσης σύγχρονης ηλεκτρονικής τεχνολογίας και του διαδικτύου καθώς και της μίμησης των «ηρώων» της οθόνης που προβάλλονται ως μοντέλα ταύτισης και πρότυπα ζωής. Υψηλές δόσεις βίας εμπεριέχονται μέσα σε ηλεκτρονικά παιχνίδια και περιοχές του διαδικτύου, ενώ τα παιδιά οποιασδήποτε ηλικίας έχουν πρόσβαση σε περιοχές ακατάλληλες, με προβολή λεπτομερών περιγραφών και εικόνας ποικίλων μορφών βίας. Περισσότερα από 40.000 sites στο Internet έχουν περιεχόμενο παιδικής πορνογραφίας, ενώ το μέσο παιδί είναι μάρτυρας περισσότερων από 100.000 πράξεων βίας μέχρι το τέλος του Δημοτικού Σχολείου.

Κίνδυνοι ενέχονται από την πολύωρη απασχόληση των παιδιών και εφήβων με ηλεκτρονικά μέσα, γεγονός που ενισχύει τον περιορισμό της επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

Η παρουσίαση παιδικής πορνογραφίας, παιδοφιλικών συμπεριφορών και βίαιων σκηνών στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τα Ηλεκτρονικά Παιχνίδια και στο Internet αποτελεί σοβαρό Παράγοντα Κινδύνου για την εκδήλωση βίας. Μακροχρόνια και επίμονη έκθεση σε τέτοιου είδους βία μπορεί να οδηγήσει μερικά παιδιά στο φόβο, τη σταδιακή «συναισθηματική» απευαισθητοποίηση και την υιοθέτηση αποκλινουσών συμπεριφορών.

Παρεμβάσεις πρόληψης είναι σκόπιμο να σχεδιαστούν μεθοδικά προκειμένου να προστατέψουν την αθωότητα της παιδικής ηλικίας και να διευκολύνουν την ομαλή/υγιή ψυχοσυναισθηματική του ανάπτυξη.

12.30–14.30 **Η εμπλοκή της σύγχρονης τεχνολογίας:
Σεξουαλική βία, ΜΜΕ και Διαδίκτυο**

Παιδοφιλία και διαδίκτυο: Ένας σύγχρονος κίνδυνος

Ευθυμίου Κ, Θελερίτης Κ, Κακάκη Μ.

*Ινστιτούτο Έρευνας Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα,
Κέντρο Παιδικής Ψυχικής Υγείας-ΙΚΑ, Αθήνα, kefthim@psych.uoa.gr*

Παρ' ότι το Διαδίκτυο μπορεί να αποτελέσει θαυμάσια λύση για την εκπαίδευση και ψυχαγωγία των νέων ανθρώπων, μπορεί να αποβεί πολύ επικίνδυνο για τη σωματική και συναισθηματική τους υγεία, καθώς είναι πιθανοί στόχοι ανεπιθύμητων σεξουαλικών προσκλήσεων. Οι παιδόφιλοι χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για να διακινήσουν παιδική πορνογραφία, για να εντοπίσουν παιδιά με σκοπό να τα κακοποιήσουν, για να εμπλακούν σε ακατάλληλη σεξουαλική επικοινωνία με νέους ανθρώπους και για να επικοινωνήσουν με άλλους παιδόφιλους. Οι επαγγελματίες που ασχολούνται με την ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων θα πρέπει να είναι πάντα προετοιμασμένοι να ελαχιστοποιήσουν τις βλάβες που ακολουθούν αυτό το είδος των διαδικτυακών σεξουαλικών προσκλήσεων.

Η ανάμνηση παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης & τα ΜΜΕ

Καλογηράτου Ανδρονίκη

*Δρ Ειδική Επιστήμονας Π.Δ. 407, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο,
andronikkie@yahoo.com*

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 δημιουργήθηκε το κίνημα ανάκλησης καταπιεσμένων αναμνήσεων παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης. Το ενήλικο άτομο, που παρουσιάζει ένα εύρος ψυχολογικών προβλημάτων, οφειλόμενα στην ελλιπή επεξεργασία των συγκεκριμένων βιωμάτων, είναι δυνατόν να θεραπευθεί με την ανάκληση και επεξεργασία των εν λόγω αναμνήσεων.

Τα αμερικανικά Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έπαιξαν καίριο ρόλο στη δημοσιοποίηση των επιστημονικών αυτών συμπερασμάτων, στην εκστρατεία για την πληροφόρηση του κοινού, την άρση του κοινωνικού ταμπού που καλύπτει τη σεξουαλική κακοποίηση, την αρχή της απόδοσης δικαιοσύνης αλλά και την εμπορευματοποίηση της υπόθεσης, τη δημιουργία κλίματος πανικού, τη διάδοση ανυπόστατων φημών για χάρη της τηλεθέασης, την αύξηση των πωλήσεων.

Ως αποτέλεσμα υπήρξε τη δεκαετία 1985–1995 μία έξαρση αποκαλύψεων και δικαστικών αγωγών, στον αγγλοσαξονικό κόσμο, από άτομα που θυμήθηκαν ως ενήλικες, ό-

τι είχαν πέσει θύματα αιμομιξίας, σατανισμού και σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε παιδική ηλικία. Τα θέματα αυτά αποτέλεσαν αντικείμενο πλήθους τηλεοπτικών εκπομπών, ταινιών, περιοδικών, εφημερίδων και βιβλίων bestseller. Έτσι δημιουργήθηκε το φαινόμενο της «χιονοστιβάδας». Όσο περισσότερα στοιχεία έρχονταν στο φως της δημοσιότητας, τόσο περισσότερες νέες υποθέσεις προέκυπταν.

Αργότερα, καθώς γίνονταν αγωγές εναντίον γονέων και κηδεμόνων ορφανοτροφείων, νηπιαγωγείων, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, ορισμένοι επιστήμονες παραδέχθηκαν ότι δεν υπάρχει απόδειξη για την ύπαρξη καταπιεσμένων αναμνήσεων. Κάποια από τα υποτιθέμενα θύματα απέσυραν τις αναμνήσεις τους, υποστηρίζοντας ότι εμφυτεύτηκαν στο μυαλό τους από ανεύθυνους θεραπευτές, αλλά και από τα ΜΜΕ. Για πρώτη φορά στην αμερικανική ιστορία έγινε αγωγή εναντίον βιβλίου, όταν κάποιος μήνυσε για παραπλάνηση το *The Courage to Heal* (με πωλήσεις 750.000 αντίτυπα την περίοδο 1988–1996), το οποίο περιγράφει τα συμπτώματα που πρέπει να έχει κανείς ως επιζών σεξουαλικής κακοποίησης.

Σήμερα η κατάσταση έχει εξισορροπηθεί, αν και οι πόλεμοι των αναμνήσεων συνεχίζονται: γονείς, θύματα και επιστήμονες έχουν χωριστεί σε δύο στρατόπεδα, υπέρ και ή κατά της αξιοπιστίας της ανάκλησης αναμνήσεων. Το κίνημα πέτυχε να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη και να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων σεξουαλικής κακοποίησης. Ωστόσο η μαζική υστερία που δημιουργήθηκε σε συνάρτηση με τα ΜΜΕ είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια αξιοπιστίας και τη διαιώνιση της αντίληψης για κάποιους ότι οι γυναίκες πέφτουν εύκολα θύματα φανταστικών ασθενειών.

Ηλεκτρονική πορνογραφία και σεξουαλική παραβατικότητα

Γιάννης Ηλίας

Δρ Νομικής, Δικηγόρος, ILIAS608@dspeir.gr

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να αναδείξει βασικές προβληματικές σχετικά με την σχέση ανάμεσα στην ηλεκτρονική πορνογραφία και διάφορες μορφές σεξουαλικών παραβατικών συμπεριφορών. Στα πλαίσιά της διατυπώνονται βασικοί εγκληματολογικοί προβληματισμοί γύρω από το εάν μπορεί να ανιχνευτεί μια σχέση ανάμεσα στην πορνογραφία στο διαδίκτυο και τη σεξουαλική παραβατικότητα, ποια μπορεί να είναι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτής της σχέσης, αλλά και το κατά πόσο η ηλεκτρονική πορνογραφία αποτελεί δυνητικά ένα εικονικό εγκληματικό περιβάλλον, ή ένα πραγματικό στα αποτελέσματά του πεδίο εκμάθησης σχετικών εγκληματικών συμπεριφορών.

ΜΜΕ & Κώδικας Δεοντολογίας σε ζητήματα κακοποίησης παιδιών

Πανούσης Γιάννης

Καθηγητής Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ στο Πανεπιστήμιο Αθηνών
panousis@media.uoa.gr

Ο ρόλος των ΜΜΕ στη διακίνηση στερεοτύπων και στιγματισμού.

Διαμεσολαβημένες «κατασκευές» και ψευδείς αναπαραστάσεις για το κακοποιημένο παιδί.

Νομική ρύθμιση και κώδικας αυτοδέσμευσης.

Προστασία παιδιών, παρουσίαση παιδιών, συμμετοχή παιδιών στα Media (ειδικές διατάξεις).

16.00–18.00 Ο «κοντινός» δράστης: Σεξουαλική βία στη συντροφική σχέση

Συντροφική βία στον ελληνικό χώρο: Η ιατροδικαστική πλευρά του θέματος

Σαπουνά Ρ, Κοτρέτσος Π, Κούτσης Χ, Παπαδόδημα Σ, Σπηλιοπούλου Χ.

Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Ιατρική Σχολή,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, strapd@med.uoa.gr

Σκοπός: Ο προσδιορισμός των κυριότερων χαρακτηριστικών του δράστη και του θύματος, καθώς και του είδους και της κατανομής των κακώσεων, σε περιστατικά αναφερόμενης σωματικής βίας μεταξύ συντρόφων.

Μέθοδος-Υλικά: Τα αρχεία κλινικών ιατροδικαστικών εξετάσεων που πραγματοποιήθηκαν στο Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας κατά το χρονικό διάστημα 2000–2004 ανασκοπήθηκαν. Μεταξύ αυτών επιλέχθηκαν τα περιστατικά αναφερόμενης συντροφικής βίας (σύζυγοι, πρώην σύζυγοι, ερωτικοί σύντροφοι).

Αποτελέσματα: Ανεβρέθηκαν 42 περιστατικά αναφερόμενης συντροφικής βίας. Κατά το σύνολό τους σχεδόν το αναφερόμενο θύμα ήταν ελληνικής εθνικότητας Η πλειοψηφία των αναφερόμενων θυμάτων αφορούσε γυναίκες (83%) και η μέση ηλικία τους ήταν $41,4 \pm 12,9$. Η μέση ηλικία των ανδρών αναφερόμενων θυμάτων (17%) ήταν $40,3 \pm 8,3$. Σε 26 περιπτώσεις το αναφερόμενο θύμα ήταν έγγαμο, σε 4 διαζευγμένο, και σε 2 άγαμο. Σε μια περίπτωση θύτης ήταν ο πεθερός (θύμα γυναίκα), σε μια άλλη περίπτωση ο αδελφός της συζύγου (θύμα άνδρας) και σε μια τρίτη περίπτωση ο θείος της συζύγου (θύμα άνδρας). Οι ανατομικές περιοχές που έφεραν πιο συχνά κακώσεις ήταν η κεφαλή και τα κάτω και άνω άκρα. Σε 26 περιστατικά οι κακώσεις αποδόθηκαν σε όλων όργανο, σε 1 σε νύσσον και τέμνον όργανο, σε 2 σε νύσσον όργανο (πιθανότατα όνυχες) και σε 9 σε σύλληψη με τα χέρια. Σε μια περίπτωση διαπιστώθηκε έγκραμα άκρων χειρών 1ου βαθ-

μού, πιθανότατα από αναμμένο τσιγάρο. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων οι βλάβες χαρακτηρίστηκαν από νομικής άποψης ως απλές σωματικές βλάβες και μόνο σε δύο περιπτώσεις κρίθηκαν επικίνδυνες και σε μια βαριές. Σε 24 περιπτώσεις ο τόπος του συμβάντος ήταν η οικία του θύματος και δράστη, σε 7 περιπτώσεις η οικία του δράστη και σε 2 περιπτώσεις η οικία του θύματος (όταν δεν συζούσαν, φίλος,-η ή πρώην σύζυγος). Στις 35 περιπτώσεις η ιατροδικαστική εξέταση έλαβε χώρα εντός της 1 εβδομάδας από το συμβάν και σε 7 εβδομάδες πέραν της 1ης εβδομάδας.

Συμπέρασμα: Η συντροφική βία αποτελεί σημαντικό πρόβλημα και στη χώρα μας, αφορά δε κυρίως γυναίκες. Μη ευκαταφρόνητος ωστόσο είναι και ο αριθμός των ανδρών αναφερόμενων θυμάτων, όπου μάλιστα φαίνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δράστης είναι κάποιος συγγενής της συντρόφου

Κακοποίηση γυναικών από το σύζυγο: Το πρόβλημα του συζυγικού βιασμού

Παπαδομαρκάκη Ελένη

Εθελόντρια Ψυχολόγος στο Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης, elen_rain@hotmail.com

Η παρούσα εργασία είναι μία βιβλιογραφική μελέτη επάνω στη γυναικεία κακοποίηση στα πλαίσια του γάμου και συγκεκριμένα στο θέμα του συζυγικού βιασμού (marital rape). Το φαινόμενο αυτό εξετάζεται τόσο σε συνάρτηση με τις άλλες μορφές ενδοοικογενειακής βίας (σωματική, ψυχολογική-συναισθηματική κακοποίηση), όσο και ανεξάρτητα, ως ένα είδος σεξουαλικού εγκλήματος.

Στην Ελλάδα, παρατηρείται ανεπάρκεια στατιστικής πληροφόρησης σχετικά με το φαινόμενο αυτό είτε επειδή πρόκειται για ένα θέμα ταμπού, είτε επειδή επικαλύπτεται τις περισσότερες φορές από τη σωματική βία. Πράγματι, η παρούσα έρευνα επισημαίνει ότι ο συζυγικός βιασμός λαμβάνει χώρα συνήθως σε σχέσεις κακοποίησης ή/και σε ζευγάρια που ο άνδρας έχει διαστροφές γύρω από το σεξ.

Βασιζόμενοι σε δεδομένα από το εξωτερικό και ιδίως σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί στις ΗΠΑ, στη μελέτη αυτή γίνεται αναφορά στην επιδημιολογία, στις μορφές/τύπους συζυγικού βιασμού, στα αίτια εμφάνισής του φαινομένου (γιατί οι άνδρες βιάζουν τις γυναίκες τους – γιατί οι γυναίκες συναινούν το βιασμό τους), στους μύθους που επικρατούν γύρω από αυτό (π.χ. «όταν μία γυναίκα παντρεύεται αυτόματα συναινεί και στη σεξουαλική πράξη με τον άνδρα της»), στα χαρακτηριστικά του θύτη και του θύματος, στις σωματικές και ψυχικές επιπτώσεις στη γυναίκα, και, τέλος, στις μεθόδους πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς πρόληψης.

Ο συζυγικός βιασμός θεωρείται από ερευνητές όπως οι Finkelhor & Yllo (1985), η κυρίαρχη, η χείριστη μορφή σεξουαλικής κακοποίησης. Ο βιασμός είναι βιασμός, ανεξάρτητα από το είδος της σχέσης μεταξύ θύτη και θύματος. Πρόκειται για μία βαθύτατα τραυματική εμπειρία της οποίας τα σημάδια διαρκούν στο χρόνο, ενώ το αίσθημα της προδοσίας καθιστά την πράξη του βιασμού από το σύζυγο οδυνηρότερη της αντίστοι-

χης πράξης από έναν άγνωστο. Αυτός είναι ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο η διερεύνηση του ομιχλώδους αυτού φαινομένου κρίθηκε σκόπιμη.

Η έρευνα ολοκληρώνεται με προτάσεις για περαιτέρω έρευνα και ευαισθητοποίηση γύρω από το σχετικό θέμα.

Σεξουαλική κακοποίηση-γραμμή ΣΟΣ

Γαϊτάνη Τασώ

Κοινωνική Ψυχολόγος, DESS στην Κοινωνική Ψυχολογία, Επιστημονική Υπεύθυνη της Γραμμής ΣΟΣ για την Οικογενειακή Βία, Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης
enow@otenet.gr

Η Γραμμή ΣΟΣ για την Οικογενειακή Βία λειτουργεί από το 2003 κι αποτελεί μια από τις δραστηριότητες του Δικτύου Γυναικών Ευρώπης. Στόχος της είναι να δημοσιοποιήσει το φαινόμενο της βίας, που έτσι κι αλλιώς υφίσταται σ' όλες τις μορφές της, πέρα από τη σεξουαλική: ας θυμίσουμε ότι κακοποίηση είναι και η λεκτική, η συναισθηματική, η οικονομική. Μέσα από τη δημοσιοποίηση του φαινομένου, άλλωστε, στόχος είναι επίσης η άσκηση πίεση όλων των Φορέων που είναι υπεύθυνοι για τη σωστή αντιμετώπισή της – κάτι που επείγει αφού οι υποδομές που έχει ανάγκη μία κακοποιημένη όταν θελήσει να αποχωρήσει από το θύτη της είναι σχεδόν ανύπαρκτες.

Δεδομένου ότι η Γραμμή ασχολείται κατά κύριο λόγο με ενήλικα άτομα, αυτό που διαπιστώνεται καθημερινά είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κλήσεων γίνεται από γυναίκες όλων των ηλικιών. Έχοντας γνώση ότι τα ίδια ποσοστά ισχύουν και σε άλλες χώρες του κόσμου, μας οδηγεί στη θέση ότι η κακοποίηση των γυναικών είναι προϊόν της ΣΕΞΙΣΤΙΚΗΣ ιδεολογίας που διαποτίζει τις διαφορετικές κοινωνίες μέσα στις οποίες μεγαλώνει μια γυναίκα. Εκεί, σε καθημερινή βάση και μέσα από πολυποίκιλα ερεθίσματα λαβαίνει –δυστυχώς ακόμα και σήμερα– το μήνυμα ότι οι δίκες της ανάγκες είναι δευτερεύουσες, την ίδια στιγμή που αντίστοιχα που τα νεαρά αγόρια μαθαίνουν πως το σήκωμα του χεριού είναι «μαγκιά» κι αργότερα πως «λίγο ξύλο δεν κάνει κακό».

Έτσι, μέσα από τις Υπηρεσίες που προσφέρει η Γραμμή, προσπαθούμε να γνωρίσουμε σιγά-σιγά την κακοποιημένη από κοντά, ώστε να εμβαθύνουμε στο φαινόμενο, να ανταλλάξουμε την εμπειρία μας με άλλους αντίστοιχους φορείς και να αγωνιστούμε όλοι μαζί στη βαθμιαία απάλειψή της.

Ενδοοικογενειακή βία-αντιμετώπιση περιστατικών στα αστυνομικά τμήματα

Μπιλανάκη Ελευθερία

Ψυχολόγος, τ. Επιστημονικός Συνεργάτης-Ψυχολόγος, Υπουργείου Δημόσιας Τάξης,
elmpilanaki@woman.gr

1. Μορφές εκδήλωσης βίας μέσα στην οικογένεια: ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική-θύματα.
2. Προφίλ θύτη-δράστη.
3. Κύριες αιτίες εκδήλωσης βίας:
 - A. «Ανδρισμός»-τοπικά πολιτισμικά στερεότυπα
 - B. Διαταραχές προσωπικότητας
 - Γ. Δυσπροσαρμοστική δομή οικογένειας, μοντέλα επικοινωνίας
 - Δ. «Παιδαγωγικές» αντιλήψεις
 - E. Ιστορικό δράστη (προηγούμενες δικές του κακοποιήσεις και τραύματα).
4. Κύριες αιτίες συνεχιζόμενης βίας
 - A. Εξαρτητική σχέση δράστη-θύματος
 - B. Χαμηλό οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο
 - Γ. «Σύνδρομο μαθημένης ανικανότητας»
 - Δ. Χρήση ουσιών-αλκοόλ.
5. Επιπτώσεις:
 - A. Σωματικές
 - B. Ψυχικές (σύνδρομο μετατραυματικής διαταραχής)
 - Γ. Κοινωνικές (παραβατικότητα-φυγή από το σπίτι-πορνεία-ναρκωτικά).
6. Αντιμετώπιση περιστατικών σε αστυνομικά τμήματα:
 - A. Δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης (αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης) μεταξύ θύματος κι εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού.
 - B. Επιμόρφωση αστυνομικού προσωπικού με σκοπό την παραπομπή στον ειδικό.
 - Γ. Συνεργασία με φορείς που παρέχουν στέγη, νομικές συμβουλές, υποστήριξη με στόχο την παραπομπή.
 - Δ. Συνεργασία αστυνομικού προσωπικού με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό που αξιολογεί την περίπτωση.

18.30–20.30

Συντροφική βία: Συχνότητα και πρόληψη

Βιασμός: Εννοιολογικός προσδιορισμός, αντιμετώπιση, ρυθμίσεις και καλές πρακτικές

Σιφναίου Φωτεινή,¹ Ξυδοπούλου Εύα²

¹ Κλινική Ψυχολόγος-Ψυχοθεραπεύτρια, Μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Ομαδικής Ανάλυσης και Οικογενειακής Ψυχοθεραπείας

² Ψυχολόγος-Ερευνήτρια, vaxidor@otenet.gr

Ο βιασμός αποτελεί το έγκλημα που οι γυναίκες αντιμετωπίζουν με το μεγαλύτερο φόβο, καθώς η σεξουαλική επίθεση ενέχει τη βιαιότητα τόσο της σωματικής και σεξουαλικής, όσο και της ψυχολογικής βίας. Στο παρόν κείμενο γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστεί εννοιολογικά το έγκλημα του βιασμού, αναπτύσσονται εν συντομία οι διαστάσεις του και οι συνέπειες που επιφέρει στα θύματα και αναφέρονται οι ρυθμίσεις και οι συστάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ευρύτερο πλαίσιο της βίας κατά των γυναικών. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στη σημασία της δευτερογενούς θυματοποίησης που υφίστανται τα θύματα και στις πρακτικές που μπορούν να συμβάλουν με τρόπο αποτελεσματικό στην αντιμετώπιση και πρόληψη των σεξουαλικών επιθέσεων. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για: α) την ευαισθητοποίηση και στην ενημέρωση τόσο του ευρέως κοινού, όσο και των εμπλεκόμενων φορέων, β) στην εκπαίδευση και στις μεταρρυθμίσεις που χρειάζεται να λάβουν χώρα, ώστε να τροποποιηθεί η στερεοτυπική σκέψη αναφορικά με το βιασμό, γ) στην εκπαίδευση που χρειάζεται να λαμβάνουν οι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με τα θύματα και δ) στην αντιμετώπιση που θα πρέπει να έχουν οι ίδιοι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, προκειμένου να μην διαπράξουν εκ νέου παρόμοια αδικήματα.

Ποσοστά, συχνότητα, και σοβαρότητα σεξουαλικής θυματοποίησης στις συντροφικές σχέσεις φοιτητών

Καλαϊτζάκη Αργυρούλα,¹ Μαρινάκη Βενετία²

¹ Δρ Κλινικής Ψυχολογίας, Επιστημονικός Συνεργάτης, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης
akalaitzaki@seyp.teiher.gr

² Ψυχολόγος, Μεταπτυχιακή του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής της Προσχολικής Ηλικίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
vmarinaki@eccl.uoa.gr

Μολονότι είναι ευρέως γνωστό ότι οι συζυγικές σχέσεις συχνά χαρακτηρίζονται από υψηλά ποσοστά βίας, δεν είναι το ίδιο γνωστό ότι τα ποσοστά βίας στις συντροφικές σχέσεις είναι πολύ υψηλότερα. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της σεξουαλικής θυματοποίησης στις συντροφικές σχέσεις φοιτητών (N=247). Χορηγήθηκε ερωτημα-

τολόγιο με α) τα δημογραφικά στοιχεία, β) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (Revised Conflict Tactics Scales; CTS2) για τη εξέταση του ποσοστού και της συχνότητας εμφάνισης βίας και γ) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (Partner and Relationships Profile; PRP) για τη διερεύνηση των αιτιολογικών παραγόντων.

Το 41% περίπου των φοιτητών δήλωσε ότι υπήρξε θύμα σεξουαλικού εξαναγκασμού από το/τη σύντροφό του (κατά μέσο όρο 10 φορές το χρόνο) και από αυτούς, πάνω από το 7% υπήρξε θύμα σοβαρού εξαναγκασμού (π.χ. χτύπημα, ακινητοποίηση, χρήση απειλών ή χρήση όπλου για εξαναγκασμό σε σεξ και εξαναγκασμό σε στοματικό ή πρωκτικό σεξ), ο οποίος συνέβη περίπου 9 φορές το χρόνο. Παρόλο που οι γυναίκες εξαναγκάζονταν σεξουαλικά περισσότερο από τους άντρες (41% έναντι 39%, n.s.), οι άντρες εξαναγκάζονταν σημαντικά συχνότερα από ό,τι οι γυναίκες (20 φορές έναντι 7 φορές τον τελευταίο χρόνο). Ωστόσο, θύματα σοβαρού σεξουαλικού εξαναγκασμού ήταν οι άντρες (17%) σε στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό από ό,τι οι γυναίκες (4%). Οι άντρες επίσης εξαναγκάζονταν σοβαρά συχνότερα από ό,τι οι γυναίκες, παρόλο που η διαφορά δεν ήταν σημαντική. Οι άντρες επίσης σημαντικά περισσότερο απειλούνται και τους ασκείται βία προκειμένου να εξαναγκαστούν σε ανεπιθύμητη σεξουαλική δραστηριότητα από ό,τι οι γυναίκες

Τα αποτελέσματα γενικά συμφωνούν με τα αντίστοιχα άλλων χωρών και συζητούνται στο πλαίσιο της πρόληψης και παρέμβασης. πιθανοί αιτιολογικοί παράγοντες για μελλοντική διερεύνηση προτείνονται και πρωταρχικά αποτελέσματα παρουσιάζονται.

Σεξουαλικός εξαναγκασμός στις συντροφικές σχέσεις φοιτητών: Ποσοστά, συχνότητα και σοβαρότητα διάπραξης

Καλαϊτζάκη Αργυρούλα,¹ Μαρινάκη Βενετία²

¹ Δρ Κλινικής Ψυχολογίας, Επιστημονικός Συνεργάτης, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης, akalaitzaki@seyp.teiher.gr

² Ψυχολόγος, Μεταπτυχιακή του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής της Προσχολικής Ηλικίας του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών vmarinaki@ecd.uoa.gr

Ένας αυξανόμενος αριθμός ερευνών δείχνει ότι οι φοιτητές διεθνώς σε εξαιρετικά υψηλά ποσοστά διαπράττουν γενικά βίαιες συμπεριφορές εναντίον του/της συντρόφου του/της. Τα αναφερόμενα ποσοστά σεξουαλικού εξαναγκασμού είναι επίσης πολύ υψηλά. Στα πλαίσια διεθνούς μελέτης για τη βία στις συντροφικές σχέσεις, μελετήθηκε ο σεξουαλικός εξαναγκασμός από την πλευρά του θύτη (διάπραξη) σε δείγμα προπτυχιακών φοιτητών στην Κρήτη (N=247). Χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο που αποτελείται από τρία μέρη: α) δημογραφικά στοιχεία, β) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (Revised Conflict Tactics Scales; CTS2) για την εξέταση του ποσοστού και της συχνότητας εμφάνισης βίας και γ) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (Partner and Relationships Profile; PRP) για τη διερεύνηση πιθανών αιτιολογικών παραγόντων.

Βρέθηκε ότι το 27% των φοιτητών εξανάγκασε το/τη σύντροφό του σε ανεπιθύμητη σεξουαλική δραστηριότητα (κατά μέσο όρο 11 φορές το τελευταίο έτος) και περίπου το 5% αυτών άσκησε σοβαρή βία (π.χ. χτύπημα, ακινητοποίηση, χρήση απειλών ή χρήση όπλου για εξαναγκασμό σε σεξ και εξαναγκασμό σε στοματικό ή πρωκτικό σεξ) κατά μέσο όρο περίπου 15 φορές το χρόνο. Οι άντρες εξανάγκαζαν σεξουαλικά τη σύντροφό τους (συνολικά και σοβαρά) σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό (44% και 16%, αντίστοιχα) από τις γυναίκες (21% και 1%, αντίστοιχα) και στατιστικά σημαντικά συχνότερα (20 φορές τον τελευταίο χρόνο) από ό,τι οι γυναίκες (5 φορές τον τελευταίο χρόνο). Οι άντρες επίσης ασκούσαν συχνότερα σοβαρή σεξουαλική βία στη σύντροφό τους, παρόλο που η διαφορά δεν ήταν στατιστικά σημαντική. Επίσης, οι άντρες χρησιμοποιούσαν σημαντικά περισσότερες απειλές και βία κατά τον σεξουαλικό εξαναγκασμό των γυναικών, από ό,τι οι γυναίκες. Τέλος, ενώ οι άντρες σε μεγαλύτερο ποσοστό χρησιμοποιούν τη βία ως μέσο σεξουαλικού εξαναγκασμού τη χρησιμοποιούν με μικρότερη συχνότητα από αυτούς που χρησιμοποιούν τις απειλές. Στις γυναίκες παρόλο που το ποσοστό απειλών και βίας είναι μικρό, χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά.

Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης συζητιούνται σε σχέση με τη διεθνή βιβλιογραφία και προτείνονται πιθανοί αιτιολογικοί παράγοντες για μελλοντική διερεύνηση.

Πρωτογενής πρόληψη για τη βία μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων (ΒΕΣ): Ευαισθητοποίηση ανδρικού πληθυσμού

Πετρουλάκη Κική,¹ Ντιναπόγιας Αθανάσιος,¹ Γιωτάκος Ορέστης,² Πετρίδου Ελένη¹

¹ Εργαστήριο Υγιεινής & Επιδημιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών
kpetroul@med.uoa.gr, ntinap@med.uoa.gr

² Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αθηνών, Ψυχιατρική Κλινική, giotakos@tri.forthnet.gr

Η βία μεταξύ Ερωτικών Συντρόφων (ΒΕΣ) αποτελεί σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας ανά τον κόσμο: σύμφωνα με τον ΠΟΥ «ΒΕΣ παρατηρείται σε όλες τις χώρες, ανεξάρτητα από κοινωνικά, οικονομικά, θρησκευτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά».¹

Προκειμένου να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά η ΒΕΣ, είναι αναγκαία η ενεργός συνδρομή του ανδρικού πληθυσμού, αφού –παρότι η ΒΕΣ επηρεάζει αρνητικά και τα δύο φύλα– συχνά οι άνδρες δεν συμμετέχουν στις προσπάθειες, επειδή ακριβώς έχει επικρατήσει η εσφαλμένη αντίληψη ότι πρόκειται για ζήτημα καθαρά «γυναικείο». Όταν τα προγράμματα ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης δεν σχεδιάζονται κατάλληλα, ακούσια κάνουν τους άνδρες να αισθάνονται ότι θεωρούνται (πιθανοί) δράστες: στην πραγματικότητα, όμως, παρότι η πλειοψηφία των δραστών ΒΕΣ είναι άνδρες, οι άνδρες στην πλειοψηφία τους δεν είναι βίαιοι.

Ο σχεδιασμός, η πιλοτική εφαρμογή και η αξιολόγηση ενός ενημερωτικού προγράμματος με στόχο την ευαισθητοποίηση πληθυσμού νέων ανδρών σε θέματα ΒΕΣ, όπου το πρόβλημα θα προσεγγιστεί σαν «ανδρικό ζήτημα». Θα τονιστεί ο ρόλος των ανδρών στη ΒΕΣ, όχι ως πιθανών δραστών, αλλά ως συμμάχων για την καταπολέμησή της. Σκοπός είναι να δοθεί επαρκής σχετική πληροφόρηση, προκειμένου οι νέοι άνδρες να αναπτύ-

ξουν δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να μπορούν να χειριστούν με τον κατάλληλο τρόπο άνδρες-δράστες, αλλά και να βοηθήσουν θύματα της ΒΕΣ. Η υλοποίηση του προγράμματος γίνεται στο πλαίσιο του προγράμματος DAPHNE (JAI/DAP/04-1/101/WY).

Η πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος θα γίνει μεταξύ Νοεμβρίου 2005 και Φεβρουαρίου 2006 σε στρατιωτικές δομές πέντε Χωρών της ΕΕ, όπου θα συμμετέχουν 2000 νεοσύλλεκτοι στρατιώτες. Η εκπαίδευση θα αποτελείται από ένα υποχρεωτικό μέρος και ένα μέρος όπου η συμμετοχή θα είναι εθελοντική. Στην «υποχρεωτική» ενότητα θα συμπεριληφθούν διαλέξεις, ταινίες όπου πρώην θύματα ΒΕΣ αφηγούνται τις εμπειρίες τους, και βιωματικές ασκήσεις που θα στοχεύουν στην βελτίωση της ενημερότητας σε ζητήματα ΒΕΣ. Στους στόχους της εκπαίδευσης συμπεριλαμβάνονται η αύξηση της ενσυναίσθησης των ανδρών για θύματα ΒΕΣ και η εκπαίδευσή τους για το πώς θα μπορούσαν να προλάβουν ή να παρέμβουν αποτελεσματικά σε περιπτώσεις ΒΕΣ. Στην «εθελοντική» ενότητα (στον ελεύθερο χρόνο των νεοσύλλεκτων), θα προγραμματιστεί προβολή ταινιών που σχετίζονται με το ζήτημα της ΒΕΣ, ενώ θα διοργανωθεί και καλλιτεχνικός διαγωνισμός με το ίδιο θέμα. Στο πλαίσιο της ίδιας παρέμβασης θα διανεμηθούν ενημερωτικά φυλλάδια σχετικά με τη ΒΕΣ και θα δημοσιευτούν σχετικά άρθρα σε περιοδικά στρατιωτικών εκδόσεων, τα οποία διανέμονται σε πληθυσμό στρατιωτών. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρέμβασης θα γίνει με τη χορήγηση ερωτηματολογίων, τα οποία θα συμπληρωθούν από τους νεοσύλλεκτους πριν και μετά την παρέμβαση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R. World report on violence and health. Geneva, Switzerland: World Health Organization, 2002

Συντροφική βία και προγράμματα πρόληψης

Μαρία Κεφαλοπούλου,¹ Γεωργία Μπούρη²

¹ Ψυχολόγος

² Κοινωνική Λειτουργός Γραφείο Ισότητας, Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας, Δήμος Αθηναίων, isotita@cityofathens.gr

Η συντροφική βία αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας. Στην παρούσα εισήγηση προσπαθούμε να διαφωτίσουμε το παγκόσμιο και περὶπλοκο αυτό φαινόμενο αγγίζοντας τις πολλαπλές διαστάσεις του ιδιαίτερα σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα. Οι ορισμοί, τα είδη και οι διαφορετικές θεωρίες για τη συντροφική βία αποτελούν τον πρώτο άξονα αναφοράς μας. Η συνοπτική παρουσίαση της διεθνούς κατάστασης συνοδεύει την απόπειρα διερεύνησης της ελληνικής πραγματικότητας που είναι ο κύριος στόχος μας.

Πιο συγκεκριμένα, περιγράφουμε και αναλύουμε την εμπειρία του Γραφείου Ισότητας του ΔΑ μέσα από τις δύο κύριες δομές πρόληψης και αντιμετώπισης της συντροφικής βίας που διαθέτει: α) τον Συμβουλευτικό Σταθμό για προβλήματα συντροφικής βίας, για ζητήματα φύλου και για οικογενειακά θέματα και β) τον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναίκων. Επισημαίνεται η ανάγκη ανάπτυξης των προγραμμάτων πρόληψης και εκστρατείας ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.